

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Ivstitia Et, Ivs. Sex Libris totidem Tractatus appono, nempe de rerum
Dominio, de Restitutione, de Contractibus Gratuitis, de Contractibus
Onerosis, de Contractibus Fortunæ, de Contractibus Adminicularis, de
Quasi-Contractibus, & nonnullis Innominatis

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663**

Sectio II. De Præcepto audiendi Missam. Quæstiones dubiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80681](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80681)

concurſus, & finito ſacro ſtatim domum re-
uerſantur.

Septima causa est maior utilitas, verbi gratia, si omittatur Missa, ob peccata factenda in calu necessitatis, quando vita adest periculum, & praecepsum confessionis virget, nec in aliud tempus commode differri potest, vel cum quis crederet, si ob audiendam Missam Conpcionem relinquenter, non inventurum potest, quem in rebus fidei, & necessariis ad salutem instrueret. Quia in his praecepta confessionis, & cognitionis Doctrinæ Catholice, & vice divina, humano, & Ecclesiastico preferenda, Palao p. 4. v. 22. d. vni. pun. ult. n. 8. & alijs communiter.

47 *Vlma causa excusationis sumitur ex parte
Ostia Sacerdotis, si sic nominatum excommunicatus,
causa sumit aut manifestus Clerici perecesserit. Quia quis-
tus ex patre que tenerit eiusmodi Sacerdotem vitare ma-
te Sacerdoti xime in rebus diuinis. Vnde si alius non sit, à
III.*

quo Missam valeas audire, ab obligatione eam
audiendi excusaris: immo delinqueres, si audires.
Suar. d. 88. sed. 6.

Denique etsi consulutum sit, omittentem 48
Sacrum, vel ex malitia, vel ex impotentia, ali- Non obli-
quas orationes fundere, ut si aliquid fru- gatur, qui
etum Sacrificij compenset: attamen nullo iure *Niissam*
aditigitur ad eas profundendas. Quia nul- omittit, pre-
libi est cautum, loco *Misæ* prefatas orationes ces effundere
subrogari debere: alias essent orationes signa- ut fructum
ta, & non cuiusque arbitrio relictæ. *Missa* pre- Sacrificij
cipitur, ut eo Sacrificio Deus colatur, ab eo
que misericordiam nossumemus: sed non 13
iustitiam.

que intericordiam ponimus: sed non ideo
omisso Sacrificio alia via est Deus ex obliga-
tione precum substitutione colendus, aut
exorandus. Quia licet maxime expedita, non
tamen precipitur. Azor. libr. 7. capi. 7. quoq[ue] 1. 4.
Suar. a. 88. section. 6. Bonac. de Sacram d. 4.
qu' ultim. punct. ultim. n. 16. Layman. l. 4. tratt. 7.
cap. 4. fine.

SECTIO SECUNDA.

De Precepto audiendi Missam, Quæstiones Dubiæ.

CAPVT VI.

*Circa huius Praecepit naturam, de
diebusque pro quibus est impo-
situs.*

D V B I V M I.

An sit de Fide certum, dari praecipuum de audiendo in Festis Sacro?

rum obligans sub mortali, & eum, qui huic
veritati reclamare auctor fuerit, tanquam *suppetitum aduersus sancta mandata*, (vti ait *Sotus*)
puerendum, sed dum non constat de *Die circa*
id reuelatione, nec de *Ecclesiæ definitione*,
veritas *hac communī traditione*, & *praxi*
Ecclesiæ stabilitur, sed non ideo ex *Fide* con-
stat *roborari*.

QVÆSTIO INCIDENS.

Num in Quadragesimæ Feriis ut præcepti huius teneatur quis Sacrum exaudire?

49
De fide est. **D**E Fide est. Quia dari præceptum constat ex comuni traditione, ac praxi Ecclesiæ, & ex puerorum Catechismo, vbi hoc præceptum inter Ecclesiastica annumeratur; & qui hinc veritati, reclamauerit, tanquam suspectos aduersari sacra mandata punitur, que ex Fide sunt stabilitat ergo de Fide esse fatendum est. Sic Quatt. tom. 3. in 3. part. d. 8. sedi. 1. & tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 5. Fagund. præc. 1. lib. 2. cap. 1. num. 1. Petr. de Ledelma tom. 1. sum. cap. 27. Trullench. lib. 3. in Decalog. cap. 1. dub. 5. num. 1.

50 De Fide non est. Quia nec à Deo renelatum
Non est de esse invenitur, nec aliquo loco definitum. Ec-
clesiast id præcipuisse. Ita Hurtad. d. 5. de Sacrif.
Miss diff. 1. Lugo. Cardin. de Euchar. d. 2. à
numer. 1. Sotius in 4. diff. 1. 3. question. 2. articul. 1.
& alij.

⁵¹ E' s'istimam probabilis licet certissimum
Hoc mibi sit tale dati præceptum, non tamen de Fide
probabilis, esse. Fateor esse præceptum iure digno funda-

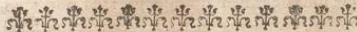
On solūm in diebus Dominicis,
ac Festis videatur teneri quis Sa-
cro interesse, sed etiam in Feriis
Quadragesima. Quia in cap. so-
lent, de consecr. diff. 1. expreſſe di-
citur, quod priſatis diebus abet ieiunium ſolū
veſpre, largitſ eleemosynis, & audita Mifia. Sic
Brocard, libr. 1. cap. 105. & alij, quoſ preſſo
nomine, refert Azor. tom. 1. libr. 7. cap. 4.
quæſt. 2.
Minime tenetur quis ex vi huīis p̄cepti
Quadragesima. Feriis interesse. Sacer. Quia —

Minime tenetur quis ex vi huic praecepti
Quadragesimæ Feris interesse Sacro. Quia Non tens
sic fert vius, & praxis Ecclesiæ, omnibus Do-
ctoribus contestantibus. Ita Tolet. lib. 6. cap. 8.
num. 2. Barbola ad cap. Solent, numer. 2. Scortia
de Sacrif. Miss. lib. 2. cap. 2. numer. 1. Henriquez
l. 9. c. 25. n. 3. Azor. citatu. Armil. v. Missa, n. 29.
Tabie. n. 46. Angel. n. 57. Nauar. summ. c. 21. n. 2.
Syluest. v. Missa, 1. §. 7. & v. Missa, 2. §. 1. & alij
communicantur.

8 Theologiæ Moralis. Lib. XLI.

54 *Hoc certissimum esse reor, Brocardi que sententiam, si aliquando probabilis fuit, hodie sumum, nec stineri non posse. Nam si huic modi præceptum de audienda Missa Quadragesima Feriis sententia sustineri posset.*

Hoc certissimum esse reor, Brocardi que sententiam, si aliquando probabilis fuit, hodie sumum, nec stineri non posse. Nam si huic modi præceptum de audienda Missa Quadragesima Feriis olim fortasse ex illius canonis præscriptione vigebat, iam contrario fidelium viu est abrogatum. Ego autem crediderim nunquam tale præceptum viginis, sed illum canonem loqui de consilio circa Missa auditionem, sicut manifeste de consilio loquitur circa clavigionem eleemosynæ. Lege Barbosam. *ibid.*

QVÆSTIO INCIDENS.

Num in Sancte Hebdomadæ triduo wi
præcepti Ecclesiastici Missam audire
teneamur?

55
Teneris.

56
Non tene-
ris.

57
Hoc certi-
tum,

ENERI videmur. Quia ex iure
communi triduo hoc inter Feriis
stata obseruanda præscribitur, unde
omnes tenentur vi huic Ecclesiæ
præcepti Sacrum exaudire.

Sic Sylvestris verb. *Dominica*, question. 1. dillo 7. qui citat Archidiaconum, non D. Antoninum

vt Fagundez *citandum* affirmat.

Non tenemur Quia licet olim ex iure com-
muni illud triduum festum esset, & con-
sequenter præceptum de Missa audienda vrge-
ret: nunc vero non est festum consuetudine
enim legitime introducta præceptum illud est
abrogatum. Ita Fagundez præc. 1. lib. 2. cap. 2. nu-
mer. 1. 3. Azor. tom. 1. l. 7. c. 4. q. 2. Tolet. l. 6. cap. 8.
num. 2. & omnes.

Hoc adeo certum, vt contrarium ex iure
communi minimè valeat sustineri. Secus di-
& contra-
xerim, de iure particulari alicuius Diœcesis, si
rium susli-
quod extat alicubi. Imo mei Facundi venia-
neri non po-
nec contrarium Sylvestris affirmit: sic enim pro-
test. spæctra fatim, *Quadam prædictorum felorum sum per*
to iure com- confuetudinem abrogata quoad cæstionem ab
operibus, vt communiter dicitur, vt tres dies Ro-
gationum, & septem dies Dominica Pascoris, id
est hebdomada Paschæ nec seruantur hodie nisi
tres dies Pascha, & secundum Archidiaconum
Paræcenes. & feria V. in Cana Domini ad oscu-
lum Crucis. En Sylvestris affirmit, vnum & al-
terum illum diem ex sententia Archidiaconi,
non ex propria affirvari: ipse enim solum af-
seruit tres Paschatis dies ex præcepto ob-
seruandos.

QVÆSTIO INCIDENS.

Num præceptum hoc suo ex genere ad
lethale obliget?

58
Ad morta-
le non obli-
gat.

Ex mortale videbitur non obligare: ex
genere suo, ideoque solum illi lethali-
ter delinquent, qui ex contemptu ex-
presio, (vel saltu tacito) omittunt in festis Sa-

rum audire: non verò illi, qui ex quadam ne-
gligentia, aut passione, aut quavis alia capsa:
venialiter enim tantum delinquent. Quia
Concilium Agathense, quod expresse adserit
Missam in festis audiendam, verbo præceptu
non vtritur. Sic Angel. ver. *Feria*, num. 42. Rofel.
verb. *Missæ*, num. 18. Tabien. *ibid.*, f. 43. Asten.
lib. 4. titul. 16. cap. 1. question. 1. Richard. *libr. 1.*
question. 19. Glos. *ad cap. Omnes*, de con-
secrat. dist. 1. Turrecrem in *Canon. Missæ*,
ea dist.

Ex suo genere obligat ad lethale. Quia Con-
cilium Agathense verbo plane vtritur præ-
ceptu. Ergo cum alias sit de materia gravi, gra-
uitate. Ita D. Thom. 1. 1. quest. 122. art. 4. Suarez
tom. 3. in 3. pari. dub. 83. section. 1. & tom. 1. de
Relig. lib. 2. cap. 15. Azor. lib. 7. cap. 1. question. 2.
Tolet. lib. 6. cap. 8. num. 1. Cardin. Lugo de Eu-
charist. dub. 22. num. 1. Trullench. lib. 3. in *De a-
log. cap. 1. dub. 4. num. 2. & dub. 5. num. 6. Bonac-
d. 4. de *Sacrifici. Missæ* quæ ultimam punc. 1. numer. 11.
Scor. de *Sacrifici. Missæ*, libr. 2. cap. 20. num. 3. &
omnes.*

Primam sententiam antiquatam omnino. *Hoc plane*
secundum verò certam plane esse afflito. Quia Ec-
cl. 4. 1. certum est
ita fere communis censu fideliom, & vni Ec-
clesia. Vnde non bene hodie audiret, qui con-
trarium adstruere audebat.

D V B I V M II.

An præceptum hoc sit ex iure
divino?

Et de diuino iure. Quia Dominus dixit, *Hoc plane*
Hoc facite in meam commemorationem. Id est De diuino
Sacerdotes sacrificant, populus anteuenit aliquan-
do Missa interstiti Sacrificio. Sic nonnulli Do-
cetores, quorum sententiam satis esse probabi-
lem afferunt. Suarez. tom. 3. in 3. part. d. 88. sect. 1.
& tom. 1. de Relig. libr. 2. cap. 15. Fagundez
præc. 1. libr. 2. cap. 1. numer. 7. Inclinat Re-
ginald. libr. 19. numer. 11. affirmans hoc præ-
ceptum partim esse diuinum, partim huma-
num.

De diuino iure non est, sed absolutè, ac sim-
pliciter de iure Ecclesiastico, expreso quidem De iure di-
in cap. *Omnes fideles*, in cap. *Sacerdote*, & in *in uno nō*
cap. *Missæ*, & *consecrat. dist. 1.* Ita Suarez. *citatus*,
Fagundez numer. 5. & 6. Scor. libr. 2. de *Sacrifici.*
Missæ, cap. 1. numer. 1. Namur. *summ. cap. 21. nu-*
mer. 1. Nugnus in 3. pari. question. 83. articul. 6.
*Bonac. de *Sacrifici. Missæ*, dub. 4. question. 11.*
*punct. 11. numer. 6. Filliuc. *trat. 5. nu-*
*mer. 298. Bassus verb. *Missæ* 8. num. 1. & alij*
*plurimi.**

Hoc verum, sed addiderim ex horum meske
Doctorum, licet hoc præceptum abholere, & *Quidem*
simpliciter sit de iure Ecclesiastico, consentia-
neum tamen iuri naturali, ac diuino, quod qui-
dem probat primæ sententiaæ fundamentum.
Ideo Reginaldus affirmit partim esse diuinum,
& partim humanum.

QVÆ

Sectio II. Dubia, De Precepto I. 9

QVÆSTIO INCIDENS.

Num ante Concilium Agathense fuerit in Ecclesia de exaudiendo Sacro præceptum?

MINIME 64. In i me fuisse videtur. Quia præcipuum Caput Canonici iuris, in quo fundatur præceptum audiendi Missam obligatio est solummodo ex Concilio Agathense ergo manifeste innuitur, ante hoc Concilium in Ecclesia huiusmodi præceptum non extitit. Sic graues Doctores, quos pressis nominibus referunt Azor. tom. 1. lib. 7. cap. 1. (qui quidem indicat esse probabile) & Fagund. præc. 1. lib. 2. cap. 1. num. 5. Machado lib. 2. p. 4. art. 1. docum. 1. num. 1.

Fuit plane ante Concilium Agathense. Quia præceptum audiendi Missam in festis à primis Ecclesia temporibus viguisse colligitur ex Cano. 9. (alias 10.) apostol. ex cap. Omnes fideli, de conscrib. 1. & ex Clemente libr. 5. coniunct. cap. ultim. & libr. 7. cap. 3. Ita Filiue. tract. 27. num. 1. 6. Sotus in 4. dñi. 13. qu. 2. art. 1. Azor. & Fagund. vbi supr. Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 15. num. 4.

Hanc sententiam fere certam esse existimat. Nam si ut ex ciratis Canonibus constat, tunc esse præceptum audiendi Sacrum à primis Ecclesia temporibus viguisse, certum erit jam ante Concilium Agathense huiusmodi adfuisse obligacionem, siquidem hoc Concilium fuit Idibus Septembribus circa annum Christi Domini quingentesimum sextum celebratum.

DVBIVM III.

An Pontifex summus possit in præcepto Missæ exaudienda dis- pensare?

Dispenfare non potest. Quia hoc præceptum est de iure divino, indictum scilicet à Domino, dum dixit. *Hoc facite in meam commemorationem*, id est Sacerdotes Sacrum agant & fideles aliquando assistant. Sed Pontifex in iure divino non dispensat. Sic nonnulli, quorum mentem Suarius tom. 3. in 3. part. dub. 88. section. 1. & tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 15. & Fagundez præc. 1. libr. 2. capit. 1. numer. 7. iudicant satis esse probabilem. In quam etiam Reginald. libr. 19. cap. 2. num. 11. videtur incinare.

Potest equidem dispensare. Quia præceptum audiendi Missam simpliciter, & ab solute est humanum, & Ecclesiasticum. Sed Summus Pontifex potest omnino in iure humano dispenfare: ergo potest dispenfare in præcepto Sacrum audiendi. Ita Suar. tom. 3. in 3. part. loco citato, Fagundez vbi supr. num. 1. Bonacini. de

Sacrific. Miss. dub. 4. quæst. vltim. pun. 11. num. 6. Hurtad. ibi. dub. 5. difficult. 1. Trullench. in Dæcolog. libr. 3. cap. 1. dub. 5. numer. 2. Di- castil. tractat. 5. de Sacrament. d. 5. dub. 2. num. 17.

Hanc sententiam longe probabiliorem esse reor addens tamen, rarissime posse iustum offerri causam dispensandi cum aliquo, ut nunquam dum superest fuerit, Missam exaudiat. Nam si causa est perpetua aegritudinis, qua lecto impeditur, non est necessaria dispensatio: si autem quis infirmitate non afficitur, & ad alia negotia diuertit pollens robore, vnde nam sic valeat dispensari, haud facile inuenies.

69
Hoc proba-
bilis mīb

CAP V T VII.

Circa Personas, qua ad huius obseruationem obligantur?

DVBIVM IV.

An statim ac quis annos discretionis inierit teneatur hoc præceptum obseruare?

ON statim tenetur. Quia Ec-
clesiastica præcepta non ad-

stringunt eos, qui nondum ad
pubertatis deuenient annos.

Sotus. Sā, & alij, quos refert

Leand. part. 1. de Sacrament. tractat. 5. d. 1. quæ-
fion. 28. Marchant. in Candelab. Sacramen. qq.
Pastoral. tractat. 4. cap. 6. quæst. 1. assertens non
teneri pueros statim post septennium ad Mis-
sam audiendam, quousque p[er]f[ect]iōrem rati-
onis ineat v[er]sum, quo attentionem, ac deuotio-
nem, quæ tantum deceat Sacrificium plenius
apprehendant.

Proculdubio statim obligatur. Quia quilibet
fidelis postquam annos discretionis attigerit, 71
vere est Ecclesiastici præcepti capax; ergo ex
præceptum audiendi Missam afteruandum ad-
stringitur. Ita Nauar. sum. c. 2. n. 1. Henr. 1. 9.
c. 25. n. 1. Card. Lugo de Euchard. c. 2. n. 1. Mar-
chin. p. 3. de Ord. c. 17. num. 2. Tolet. 1. 6. c. 8. Co-
ninch. de Sacram. qu. 8; art. 6. num. 2. 86. Diana
part. 5. tract. 13. resol. 77. Martinon. de Sacram. d.
40. sett. 9.

Hanc sententiam certam esse crediderim, 72
qua his alisque innumeris Doctoribus con-
firmatur. Vnde affirmo ex Henriquez mox, ac sententiam
puer rationis v[er]sum inierit, quod quidem circa esse credi-
septennium, aut paulo post accidere afolet, ad
audiendam Missam obligari, quamvis non, vt
doct. Mysterij præstantiam apprehendat, ne-
que eam qua opus est p[re] se ferat attentio-
nem.

QVÆ

ESCORAP

col: Mor.

m: V. VI. VII.

EDU

10 Theologiæ Moralis. Lib. XLII.

QVÆSTIO INCIDENS.

Num Ecclesiastica persona nempe Episcopi, Sacerdotes, Religiosi præceptum hoc tenentur observare?

73
Non tenetur.

NON videntur teneri. Quia in cap. *Missas*, de confeſ. diſt. 1. vbi hoc præceptum *Missæ* audienda indicitur, solummodo fit mentio de ſecularibus: ergo cum præceptum penale sit, non eſt ad alias perſonas extendendum. Canon ſic: *Missas die Dominicæ ſecularibus totas audire, ſpeciali ordine precipiuntur*. Sic Ioan. de Biblia in quodam quodlib. vti refert D. Antoniuſ. p. 2. titul. 9. cap. 10. §. 1. & alij Canoniftæ, quos preſto nomine memorat *Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 15. num. 4.*

74
Tenentur quidem.

Tenentur plane. Quia præceptum hoc non ſolum continetur in cap. *Missas*, ſed etiam in cap. *Omnes fideles*. At cap. hoc generaliter loquitur, exprefſe que omnes fideles comprehendit. Addiderim cap. *Omnes fideles*, eſe antiquis, quam *Caput Missas*, cum illud ſit deducendum ex Canone Apostolorum, hoc verò ex Concilio Agathensi: ergo hoc ad illius ſenſum eſt trahendum, & iuxta tenorem illius explicandum. Ita D. Antoniuſ. Paludan. Gabriel, Navarr. & Sortus, quos affer, ac ſequitur P. *Suar. tom. 3. in 3. part. dub. 88. ſection. 4. Trullench. libr. 3. in Decalog. capit. 1. dub. 5. numer. 3. Dicatil. de Sacramentis. disputat. 5. dub. 1. numer. 3. Tolet. libr. 6. capit. 8. & ibi Victorel. Baulny. de Sacrific. *Miss. tractat. 6. question. 1. & 4. Lugo. de Eu-hariſt. dub. 22. numer. 1. Fagundez trac. 1. libr. 2. cap. 1. numer. 4. & capit. 2. numer. 4. & alij communiter.**

Hoc mihi indubitatum eſt, nec contrarium *Hoc mihi* ſuſtineri poſſe exiſto, iudicans quidem, ideo in cap. *Missas*, solummodo facit ſeſecularibus mentionem, quod cum hi communiter Ecclesiæ præcepta facilius transgrediantur, exprefſus voluit Concilium eis id imperare. Et quia facta diei Domini nici mētione, ſupponebat Episcopos, Sacerdotes, Regularē que cunctos Presbyteratu condecoratos *Missā* celebratores, vnde ſolum gemit memoriam de ſecularibus, qui audiendo eam præceptum erant impleturi.

QVÆSTIO INCIDENS.

Vtrum, qui in feſto non poſteſt *Missam*, ac Concionem audire: teneat potius *Missam* audire, quam Concionem: vel eſt contra Concionem potius quam *Missam* intereffe?

76
Tenetur.

NON videntur teneri potius *Missam*, quam Concionem audire, ſed potius tenetur intereffe Cōcionem. Quia ratio legis circa hoc magis militat. cap. *Missas*, de confeſ. diſt. 1. cap. *Omnes fideles*, cap. *Sacerdote*, &

cap. *Episcopus* 11. 1. m. Quia quidem iura magis audiendi Scripturas Sanctas, ac Dei verbum, quam alia ratione Mīſiā andiri præcipiunt. Sic Angel. verb. *teria*, num. 45. & alij, quos preſto nomine afferit. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 7. queſt. 10. Rosel. verb. *Dominica* num. 5. aſſerit. huic ſententiæ fuſſe D. Bernardinum, quem P. Dicatillo D. Bernardum, errore calamis applicauit.

Tenetur potius per ſe loquendo *Missam* potius quam Concionem audire. Quia præcepta ſuſtiuiſi præferenda: at de *Missā* autem *Missam* diuina datur præceptum, Concionis audito intereffe. pertinet ad conſilium: ergo præferenda *Missam* Concionem. Ita *Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 16. num. 6. Bonacini Decalog. dub. 5. Castro Palau. tom. 2. traſlat. 9. dub. 1. punct. 4. num. 5. & 6. Trullench. lib. 3. in Decalog. cap. 1. dub. 4. a numer. 4. Henriquez lib. 3. cap. 25. num. 10. Sā verb. *Missam* audito. num. 7. Azor. citatus. *Filliuc. traſlat. 5. num. 2. 7. Dicatillo de Sacram. traſlat. 5. difſ. 5. dub. 10. 2.**

Hoc vnicē verum, & Angeli ſententiā omnino repelliſſimū aſſiſtunt, quam quidem *Hossequ. Fagundez præ. 1. lib. 2. cap. 1. num. 10. docet* eſſe fallam. Azorū vbi ſuſtā, temeritatis illum inſuſat. Nec vrget eius fundamen tum. Abnēgo namque, quod iura magis ratione audiendi Scripturas Sanctas, ac Dei verbum, quam alia ratione *Missam* imperent exaudire: potius enim id agunt ob tanti Sacrificij referentiam. Vnde ſi in cap. *Omnes fideles* præcibit, ut accedentes ad *Missam* Sanctas Scripturas, ac Dei verbum audiant: hoc vere per *Missam* auditionem adimpleteſt, cum in illa Epiftola, & Evangelium legantur, qua lectione audiētes in Scripturis Sacris inſtruiuntur. Dixi tamen, *Per ſe loquendo*. Quia poſteſt per accidētes accidere, ut aliquis potius Concionem, quam *Missam* audire teneat, verbi gratiā, ſi non poſſet in Fidei mysteriis inſtruiri, ut ab hæreticis ſe protegat, niſi Concionem audita. *Suar. tom. 3. in 3. p. 88. ſet. 1.*

D V B I V M V.

An Episcopus poſſit ſub censuris præcipere, ut *Missam* ſub iuri in propriis Parochiis exauſtiant?

Clio, Angelum ver. *Miss. num. 59. & quen-*
dam P. Capucinum libel. incipto Paro-
chianus obediens, aſſeruit in festis ſolemniori-
bus ſaltē teneri fideles propria in Parochia premita.
*Sacro intereffe. Quorum ſententiā *Suar. tom. 3. in 3. part. d. 88. ſection. 2. meritū impugnat.* Quia Ecclesiæ ſolum præcipit *Missam* auditionem, nec locum vbi ſit audienda præcibit: & ita fert fideliū confuſtudo, per quam, eſto quod aliquando viguerit contrarium iuri, iam eſt abrogatum. Quaſierim verò, aſi ob maius Parochialis Ecclesiæ deces ex fideliū frequentia, (verbi gratiā,) lubeat Episcopo, ſub censura præcipere, ut Parochiani in propria Ecclesiæ *Missam* exaudiant, id gerere valeat?*

Valet equeſdem. Quia id ei ex direcione com-
petit potestate. Sic Marchant. in refol. *Pafor de Poteſtati*
de Sacram. Eccles. c. 7. §. 6.

Minime

Se^t. II. Dubia, De Præcepto I. 11

Si Minime Episcopus contra generalem confuetudinem: certum autem est , contrarium generali fiducium confunditudo asseritur. Ita Azor. libr. 7. cap.6. quod. 6. Nauar. summ. cap. 2. 1. num. 5. Reginald. lib. 19. num. 22. Trullench. libr. 3. Decal. cap. 1. dub. 6. num. 5. Zenedo collect. 104. num. 2. Fagundez praecl. 1. lib. 2. cap. 3. num. 12. Dicastil de Sacramentis tractat. 9. disp. 5. dub. 4. num. 59. citans Gutierrez. & Rodriguez Diana p. 10. tract. 13. resolut. 4.

81 Profecit primam sententiam debili ratione fulciri existimari. Nec enim causa rationabilis obicitur, qua Episcopus directius illa potestate possit confundendam ubique terariam receptam abolere, vel interrumperem.

OVÆSTIO INCIDENS.

Num huius precepti vi fideles teneantur Missam maiorem exaudire, quando in propria Parochia ei libet precepto sati facere?

audiatur, præceptum non implebitur. Atqui non potest Missa de iure communi, transactio meridie celebrari: ergo nec implendo præceptum exaudiri. Sic Pasqualig. decisi. 311. numer. 8.

Satis facit equidem. Quia præceptum sanctificandi festa, quod ab opere seruili abstinetur, & Missæ auditionem includit, à me plane. Satis facit incipi nocte, & in medium noctem definitum, qui quacumque hora harum viginti quatuor Missam audierit, dummodo pro illa die celebretur, præcepto satisfaciet. Ita Card. Lugo do Enobarbi, dub. 15. m. 6. Filliac. m. 17. num. 129. Leand. de præc. Ecclesiast. tract. 2. dub. 1. quæst. 2. 6.

Probabiliorēm hanc reor esse sententiām. 88
Nec enim constat, praeceptum audiendi Mis- Probabiliorēm
sam ad tempus ex iure communī prō celebra- rem hanc
tione praeceptūm coarctari. Imo esto quod reor esse sē-
conarctetur, abnegarim adhuc, quod qui audit tentiam.
Misam ex confuetudine, vel ex dispensatione
extra tempus à iure communī praeceptūm
celebratam, non satisfaciat audiendi Misam
obligationi. Addiderim, dato quod illicite sine
confuetudine, aut dispensatione quis Misam
post meridiem celebraret, ipsum plane delin-
quere celebrando, sed audiētūm praecepto fa-
tisfactūrum. Ex Lugo accepi.

D V B I V M VII.

*An cum Missa coram Summo Praesule
in nocte Natalis Domini celebratur
ante medianam noctem: sufficiat, pra-
cepto audiendi Missam in die Natalis,
qui illi Sacro interest?*

Non satisfacit. Quia licet sit Missa diei,
non tamen est in Natalitiis diei; nec praecipit. **N**on satis-
ceptum obligat, ad Missam diei audiendam, sed facit.
Missa in die. Vnde si in die festo celebretur
Missa, quo non esset Missa diei, (vt potest
contingere si Missa solemnis votiva celebra-
retur,) qui illam audiret, praecipito non satisfa-
ceret. Neque hoc est contra Pontificis inten-
tionem; alius enim est, quod velit illam Mi-
ssam pro festiuitate Natiuitatis celebrari; &
aliud, quod velit celebrari in ordine ad satisfa-
ciendum praecipito; non enim hoc intendit, sed
solummodo primum. Sic Pasqualis, decisi. 31.
numer. 7.

DV BIVM VI.

*An qui hora secunda, vel tercia Mis-
sam audierit, satisfaciat, huic Prae-
cepto?*

Satisfacit profecto. Quia Missa illa, quam
Cardinalis coram Pontifice in nocte Natalis 90
Dominii ante medianam noctem celebrat, non Satisfacit
solum est Missa dici, sed etiam Missa in die
Natalis Dominici celebrata: ergo audiens il-
lam Missam vere precepto audiendi Sacrum
in die Nativitatis satisfacit. Consequenter pa-
tet, antecedens probatur. Nam Ecclesia pro il-
la vice diem sequentem per aliquot horas an-
ticipat. Quia cum Ecclesia computet dies à
media nocte usque ad medium noctem, pro
illo loco, ac pro illa nocte diem sequentem
anticipat, cum ab hominum placito pendaat,
quondam dies incipiat: data ergo hac diei
anticipatione vere Missa ipso die Natalis Do-
mini

12 Theologiæ Moralis, Lib. XLII.

mini celebratur: & per consequens qui illam audit, verè audit Nativitatis Missam in Nativitatis die, & audiendi eam in die Nativitatis præcepto satisfacit. Ita Cardinal. Lugo de Euch. d. 15. s. 2. Dicastil. de Sacram. tr. 4. d. 9. dub. 17. numer. 404. Diana parte. 10. tract. 15. resol. 35.

⁹¹
*Auctoris
sententia.*

Ego autem crediderim, licet dicamus cum Pasqualigo, illam Missam non celebrari in die, sed in vespere Nativitatis, adhuc audiendum illam præcepto audiendi Missam in die Nativitatis Domini satisfacere. Quia celebratur intra diem Nativitatis, qui Ecclesiasticè incipit à vespere, durante nihilominus vigiliæ die, quantu[m] ad ieiunium, & horarum recitationem. Cum ergo per Priviliegium, aut Indulgentiam Pontificis illud Sacrum anticipetur intra festum quidem, sed ante horam mediæ noctis confuetum non est, cum abneggemus, tale Sacrum ante mediæ noctem celebratum sufficere, ut qui illi interficit præcepto Sacrum audiendi satisfaciat. Et hanc esse Pontificis mentem minime dubitaram. Lege Cardinalem de Lugo citatum.

CAP V T VIII.

*Circa Missæ ex Præcepto audiende In-
tegritatem.*

PERMITTO illud Capitulū Missas, de ⁹⁵ consecr. dist. 1. Missas die Dominicæ facu- Missa in-
lariibus totas audire speciali ordine preci- gra audien-
tibus. Et Capitulū omnes fideles, eo. t. Qui non per d. s.
seuerant in oratione usque dum Missa peraga-
tur, conuenit communione priuari. Vnde certo
constat fideles teneri diebus festis totam, seu
integrā Missam exaudire Omnes sic.

D V B I V M IX.

*An qui usque ad Epistolam exclusi e quis
in Missa omittit: adimplat præ-
ceptum?*

CERTUM est, in Missa præcepto paruitatem ⁹⁶ materiæ à lethali excusare, venialiter ta- Certum
men delinquare, qui culpabiliter eam particu- colo.
lam omittit: omnes autem Doctores uno ore
fateri, eum, qui partem non notabiliter omittit,
licet leviter delinquit, tamen, & integrum audire Missam, & proculdubio adimplere. Quia
tamen pars sit dicenda notabilis, & quæ leuis,
hoc Capite discussam. Quæsius itaque, num
adimplat præceptum, qui omittit in Mis-
sa à principio usque ad Epistolam exclu-
sive?

Non adimplat. Quia partem notabilem ⁹⁷ omittit. Sic Tabien. verb. Missa, Paragraph. Non adim-
ples. Monre part. 2. Exam. Theolog. cap. 8. §. 1. plet præ-
numer. 4. citans immeritò Nauarum, & Mar. p. m.
chium.

Adimplat præceptum. Quia à principio ⁹⁸ Missæ usque ad Epistolam exclusiue non est Præceptum pars notabilis: ergo per huiusmodi omisso. adimpla-
nem Ecclesiæ præceptum minime violatur. Ita
Toletus, Nauart, Sylvestr, quos referit,
ac sequitur Leander p. ec. 1. tractat. 2. du-
bio 1. 32.

Hanc sententiam communiter apud Aucto- ⁹⁹
res, receptam inuenio. Vnde qui culpabiliter Hoc prob-
hanc Missæ partem omitteret leue piaculum biliu-
patraret.

D V B I V M X.

*An qui omittit ab introitu usque ad Epi-
stolam inclusiue: satisfaciat obli-
gationi?*

NON satisfacit. Quia per cap. Missas, ibi ¹⁰⁰ totas, non sufficit audire Missam aliqua Non sat-
parte notabiliter expillata. Notabilis autem pars facit.
arbitrio prudentis est definienda, cum à iure
non definiatur: & appetit talis ea, quæ ab in-
troitu usque ad Epistolam inclusiue potendi-
tur.

Sectio II. Dubia De Præcepto I. 13

tur. Sie Nauar. *sum. c. 21. n. 2.* Tolet. *l. 6. c. 7. n. 2.* Henr. *l. 5. c. 25. m. 7.* citans D. Antoninum, *Ta-*
benam, Medinan, Sandoval, Sotom, gloss. l-
l. Bonac. d. 4. de sacrific. Miss. q. v. t. pun. 11.
n. 16. Nugnus in 3. p. 9. 83. a. 6. dub. 2. post 5. con-
clus. Candid. d. 2. 5. a. 29. dub. 4. Trull. libr. 3. in
Decalop. 1. dub. 5. sum. 10. Sà v. Miss. anditio,
num. 2. et alij.

101 Sarisfacit plane. Quia præfata pars Missæ
Sarifacit qui, notabilis minime reputatur, cum vix sit pars
102. quartæ respectu totius. Ita Suar. tom. 3. in 3. p. d.
88. sed. 1. Rodríg. Sum. c. 12. n. 1. Card. Hugo de
Euch. d. 22. n. 3. Fagund. præc. 1. 1. 2. c. 6. n. 2. & 3.
Azo. p. 1. 7. o. 3. q. 2. Reginald. l. 19. n. 2. 4. Scort.
de Sarif. Miss. l. 2. c. 20. n. 3. Coninch. q. 2. 3. a. 6.
n. 2. 8. Villalob. tr. 8. diffic. 35. num. 2. Diana p. 4.
tr. 4. resol. 1. 96. & p. 5. tr. 5. resol. 3. 3. & 44. Dica-
fill. de Sacram. tr. 5. d. dub. 3. n. 35. Martinon.
de Sacram. d. 40. sect. 9.

101 Probabiliorēm hanc sententiam esse iudicō.
Ita quia si ab inicio Euangelij usque ad Missā
finem quis audiat, lethaliter non delinquit;
quia illa pars nondum quarta pars Missā, nec
notabilis confutatur. Oportet tamen, ut saltem af-
fīsat usque ad populi dimissionem, vel Sacer-
dotis benedictionem.

QVÆSTIO INCIDENS.

Nunquid ab introitu usque ad offertorium exclusive, & post Communionem usque ad Missæ finem omittit praecepsit sit reus violati?

¹⁰³
R^uis n*on* off. **R**evs non est. **Q**uiā quæ præcedunt
Euangelium, aut quæ sequuntur v-
que ad Offertorium : & quæ post
Communionem leguntur orationes
non sunt partes substancialiæ Sacrificij. **R**atio
antem peccati mortalis in hac materia non
petitur tam à quantitate rei omisſæ, quam ab
eius dignitate, quæ dignitas haud dubiè non
est tanta in Orationibus, Epistola, & Euange-
lio, quanta in Oblatione, Consecratione, ac
Communione reperitur. **S**ic Stephan. Bauny.
tratt. 5 de Sar. Miss. q. 8.

104
11. *Reus est proculdubio. Quia praefata omissione
vere est tertia pars Missæ, quæ in communione
omnium sententia est notabilis: Igitur eas Sa-
crae partes omittentes violati præcepti reus erit.
Ita D. Antonin. part. 2. titul. 9. cap. 10. §. 1. Syllo-
verb. *Missa 2. num. 1. Basilius u. Missa 8. n. 3. &*
*omnes.**

Exstimo Banu sententiam singularem qui-
dem, pot cui fundamento niti, nullaque au-
thoritate fulciti, unde improbabilem esse indi-
carim. Nam licet partes, qua Offertorium pre-
cedunt, vel Communionem sequuntur, non
sunt substantiales Sacrificij stræte, ac propriæ
sumptuæ sunt tamen partes integrantes, & sub-
stantiales Missæ, prope sumuntur Missa de qua
audienda adest præceptum.

Eschb. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI. P. II.

DVBIVM XI.

An qui omittit ab Introitu vsque ad Euangelium inclusiue: impleat præceptum?

A dimplet quidem. Quia omisso hæc non videtur attingere gravitatem. Sic Gaspar Hurtad. de Sacr. Miss. d. 5. diff. 1 Bauny ibid. q. 8. citans Laymannum lib. 4. tr. 7. n. 5. & Alincarum de Ecc. Offic. c. 36. Diana p. 4. tr. 4. refol. 19. 6. & p. 5. tr. 5. refol. 3. & 4. Cardin. Lugo d. 22. de Euch. n. 3. Ottiz sum. vbi de 3. præc. q. 6. 106

Minime adimpler. Quia granitas in hac materia, aut sumitur à quantitate rei omisæ, aut ab eius dignitate. At quantitas est gravis cum Introitus, orationis, Epistola, & Euangeliū tertium fere partem Sacri efformant. Et est gravis, si dignitas attendatur, cum sit omisso Scripturarum Apostolorum, & Euangelij præcipue cum in iure expresse imperetur, quos fidèles in festis Sacras Scripturas, ac verbum Dei audiāt: ergo hoc præceptum adimpleri debet per auditionem saltem Euangelij, quod in Missa legitur. Ita Nanar. Trnl. Cand. Bonac. Cano. Soto. Sandon. Henr. Tolet. Scortia. Manu. Villalo. Fagund. Snar. Coninc. quos referit Leand. *præc. 1. tr. 2. d. 1. q. 3. & sequitur q. 35.* Turrian. in *selekt. p. 1. d. 31. sub. 2. 8.* contrarium vocitans (imperito quidem) improbabile. Bassens v. *Missa 8. n. 3.* Martinon de *Sacram.* d. 40. *sef. 9.* Molfes. *sum. tr. 3. c. 1. 7. m. 48.* Dicastil. de *Sacram.* *tr. 5. d. 5. n. 3. 5.* Barboi in *3. p. Decretis.* *Missas de confes.* *dis. 1. n. 4.* Præpos. *q. 8. 3. a. 6. d. 4.*

Probabilem satis primam iudico (Luisij Tur- 108
riani venia) esse sententiam probabiliorē vero secundam. Quia probabilius est, huiusmodi *Auctoris iu-*
omissionem grauem esse, cum sit, vel tertiae *dicium.*
partis Missæ si adiunt Prophétiaæ sequentia, vel
ob longum Euangelium, vel Epistola; aut quidem fere tertiae partis.

DVBIVM XII.

An qui ab Introitu usque ad Euangelium
inclusive omittit, sed non max post be-
nedictionem recedit, sed D. Ioannis
Euangelium audit: praeceptum implari?

Minime sufficit. Quia probabilius est teneri fideles ex vi huius precepti vltimum etiam Euangelium audire, nec posse licite ab Ecclesia recedere, priusquam legatur. Ergo per huius Euangelij auditio[n]em haud potest primi Euangelij omisso compensari. Sic Nauar. *sum. c. 21. n. 2. Henr. l. 9. c. 25. n. 7. Tolet. l. 6. c. 7. n. 2. Luis. Turrian. in selec. p. 2. d. 3. 1. dub. 2. 8. & Surius, ac Fagundez citandi.* inclinant. Sufficit q[ui]d[em]. Quia esto, quod omisso vltimum ad Euangelium inclusum sit pars notabilis, attamen per auditio[n]em vltimi Euangelij D. Ioannis, vel alterius, quod non tenentur fideles audire, cum possint data benedictione Sacerdotis recedere, satius Euangelium in principio omisum compensari. Ita Surius *tom. 3. in 3. part. dub. 88. edition. 2. l. 9. o* 109
Non sufficit.
Sufficit quidem.
rio

14 Theologie Moralis. Lib. XLII.

de Euch. d. 21. n. 3. Hurtad. de Sacrific. Miss. d. 5. diff. 1. Trull. l. 3. in Decal. c. 1. dub. 5. n. 11. Tantquam probable Bonac. d. 4. de Sacrific. Miss. q. vlt. pun. 1. n. 17. admittit, citas Nugnum, Azorium, & Manualem. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 6. n. 7. Diana p. 4. tr. 4. resol. 19. 6. & p. 5. tr. 5. resol. 3. 8. & 44. Bafze. v. Missa 8. n. 3. Gauant. Comment. in Ru. r. Missal. p. 1. tit. 1. Palao. to. 4. tr. 22. d. vnic. pun. 1. 6. Martinon. de Sacram. d. 40. resol. 9. & alij.

III
Hanc eligo
sententiam.

Profecto hanc sententiam à tot tantisque Doctoribus approbatam mihi eligendam duxi. Nec enim concesserim probabilius esse, fideles obligati ex vi huius præcepti vltimum Euangelium exaudire, de quo inferius

trahat. 6. de Sacrific. Miss. question. 4.

Minime integrum Missam audit ad præcepti impletionem. Quia pars prior posterioti non audit, notabilem admodum partem constituant. Ita Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. resol. 2. Azor. p. 1. lib. 7. c. 1. q. 2. Nauar. cap. Quando, de co. secr. diff. 1. notab. 10. n. 17. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 6. n. 4. & 9. Coninch. q. 8. 3. a. 6. dub. vnic. n. 1. 8. 5. Trull. l. 3. Decal. cap. 1. dub. 5. num. 10.

His adhærens Doctoribus affirmo, si quis in Sacri exordio usque ad Epistolam inclusive ^{Hu hanc} Doctoribus, omitteret, & postea mox post communionem Sacerdotis egredieretur, nimis vñrum licentia, nec à lethali piaculi esse scrupulo immunem, (verbis mei Suar. vtor.) Oportet ergo ut falso assit, usque ad dimissionem populi, Ite Missa est, vel usque ad Sacerdotis benedictionem, Suarius tecum.

D V B I V M XIII.

An qui ab Introitu Missa usque ad Euangelium inclusus omisit, nec per vltimi Euangelij suppletum auditionem; attamen post Missam priuatum Euangelium omnissum per se, vel per alium legit: impletat?

112
Implet quidam.

I Mplet equidem. Quia legens, aut ab alio audiens quod in Missa omisit, videtur eam velut integrare, præcipue cum sufficiens satisfaciat legi imperanti, ut fideles Sacram Scripturam, seu Dei verbum in fessis exaudiant. Sic Nauar. de orat. notab. 10. n. 45. & missellan. 12. n. 10. & sum. c. 1. n. 1. citans Margar. Confes. Graff. l. 2. c. 34. n. 3. Basleus v. Missa 8. n. 3. S. v. Missa auditio, num. 8. Henr. l. 9. c. 27. num. 7. Iodochus tom. 1. Thesaur. v. Missa auditio, num. 49.

113
Non implet.

Non implet. Quia illa priuata lectio omisita, sa Epistolæ, & vñiusque Euangelij, cum omnino sit extra Missam, de qua audienda præceptum obligat, haud poterit partem omisitam in Sacerdoti supplere. Ita Suar. tom. 3. in 3. p. d. 88. resol. 2. Marchin. de ordine, tr. 3. p. 3. c. 17. num. 6. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 6. n. 6. Azor. l. 7. c. 3. resol. 2. Reginald. lib. 19. num. 2. 5. Cardin. Lugo de Eucharist. d. 21. num. 2. Mofsel. tract. 3. cap. 17. n. 5. & alij.

114
Hoc probabi-
lius mihi.

Hoc probabilius crediderim, sed cum videam satis probabilem esse primam sententiam moneo, posse te in casu necessitatis pro maiori securitate opinionem illam sectari, audiendo ab alio, vel legendò Epistolam, & Euangelium, si eis lectis à Sacerdote ad Ecclesiast. accedit, etià vera apud Deum illa sententia sit, audita integræ Missæ meritum consequeris. Ex Fagundez resolui.

An qui à principio Sacri usque ad Epistolam exclusive, & post communionem usque ad terminum pretermittit: faciat præceptio satis?

115
Non satisfacit. Quia ex una, & altera pars omisita, pars plane notabilis integratur. ^{Non satisfacit.} Sic Trull. l. 3. in Decal. c. 1. dub. 5. n. 10.

Satisfacit omnino. Quia ex utraque parte principij, & finis Missæ assignata pars notabilis non conflatur. Ita Suar. tom. 3. in 3. par. d. 88. resol. 2. Fagundez præc. 1. lib. 2. cap. 6. n. 9. Llamas part. 2. Metho. c. 5. §. 8. Bauny tr. 6. de Sacrific. Missæ question. 4.

Ego quidem iudicans fideles ex vi præcepti non teneri vltimum Missæ Euangelium audire, existimo illum præcepto satisfacere. Id quod ex mei Suar. verbis magis tibi probabile obuiiam. Qnamuis aliquid (ait) ex principio, & fine omittas, poterit non esse mortale; si ex utroque non conficiatur notabilis quantitas: ut verbi gratia, si à principio Epistola usque ad integrum communionem Sacerdotis inclusive affiat; quia Epistola equivalere censetur Orationibus, que post communionem sequuntur. Non autem abnegarim, notabilem partem censeri huiusmodi omissionem, si fideles tenerentur vltimum Euangelium audire. Ideoque id extollimus Leander primam cum Trullench opinionem fecit.

D V B I V M XVI.

An qui non adeat dum post utriusque speciei consecrationem à Sacerdote fit Oblatio: implet audienda integra Missæ præceptum?

116
M Inimicæ impletur. Quia licet oblatio breui tempore peragatur est pars substantialis Sacrificij: unde omittens eam plausum non potest ex paruitate materiae exculari. Sic Bonac. de Sacrific. Miss. d. 4. quæst. xlvi. pun. 11. num. 14. citans Henriquez num. 7. Coninchum n. 18. 3. Nugnus in 3. p. q. 8. 3. articul. 6. dub. 2. post 3. conclus. Fagundez præc. 1. l. 2. cap. 6. num. 14.

117
Audit integræ Missæ.

I Ntegram audit Missam. Quia sicut collecte priores non iudicantur pars substantialis, aut notabilis Missæ, sic nec posteriores. Sic Hieron. Llamas in Metho. p. 2. c. 5. §. 8. Bauny.

Sectio II. Dubia, De Præcepto I. 15

num. 14. Candid. disquis. 25. a. 29. dub. 6. dicto 7.
Gefuld. 17. c. 1. n. 18. Trull. 1. 2. Decal. c. 1. d. 5.
n. 10. Et Gabriel Ecchins, Clitoueus, Ruardus,
Scotus alterantes apud Leandrum p. 2. tr. 8. d. 1.
q. 11. in sola oblatione rationem Sacrificij Mis-
sa esse sitam.

112 Impletus plane. Quia non solum in oblatione
implat plu-ne sita non est Sacrificij ratio; verum ne ad el-
sentiam eius intrinsece pertinet ex probabili-
ti sententia. Igitur cum alioqui sit pars leuis,
non impedit eius omisso præcepti satisfaçionem.
Ita Suarus, Lugo, Montesinos, Valsquez, &
Hurtado, quos loco citato refert, ac se-
quitur Leander.

113 Certe in his partibus Missæ certum est mi-
hi, non tam esse considerandam temporis mo-
mentum, sed quam dignitatem, & propinquitatem, vel
quodammodo necessitatem ad Sacrificij substantiam: ideoque
Doctores facilis permittunt, ea omitti, quæ
antecedunt, vel subsequuntur Missæ Canonem
in quo maxime necessaria sunt quæ à confe-
ratione usque ad consummationem continen-
tur. Ideo valde probabile est non impleri præ-
ceptum etiam quoad substantiam, si quid eo
tempore omittatur, vel intermitatur: scilicet, si
quis Ecclesia egreretur, quando Sacerdos
vulnus consecrare, vel si finita consecratione dum
sit oblatio de qua in præsenti exiret. Quia sub-
stantiale quid Sacrificij prætermitteret. Sed
quamvis haec tertia fuit crediderim, non de-
bet scrupulum habere locum, quando post
consecrationem quis oblationi gerenda, dum-
modo consecratio simul non omittatur; quia
res haec moraliter est iudicanda, & adhuc non
satis constat, in quo præcisè Sacrificij substan-
tia constat.

DVBIVM XVII.

An qui non adest: dum utriusque
speciei consecratio peragitur:
integrat audiat Mis-
sam?

114 *Missa in-
terv. non audiat.* Solummodo consecrationi absuit, & reli-
quo Missæ partibus interfuit, in
integram quidem exaudiit Missam. Quia cum
non constet, num in consecratione Missæ sitat
essentia, pars illa quamvis admodum digna haud
gravis reputatur. Sic Hurtad. de Sacrific. Mis-
sæ. d. 5. diff. 1. Inclinat Suar. tom. 3. in 3. part. d. 88.
f. 2. v. Ultimo denique, & Fagund. præc. 1. lib. 2.
c. p. 6. num. 14. & Cardin. Lugo citandus, ait esse
probabile.

115 *Missa in-
terv. non audiat.* Missam integrum non exaudiit. Quia tota
ratio, & essentia Sacrificij Missæ in sola confe-
ratione constat: ergo qui consecrationis in-
stantia non adest, Sacrificij absit oblationi, ac
propinque, & Missæ. Adesse enim Missæ non so-
lum est interesse corpore, sed Sacrificium si-
mul cum Sacerdote offerre. Ita Reginald. l. 19.
n. 24. Card. Lugo de Euchar. d. 2. m. 4. Fagund.
de præcept. 1. 1. c. 6. n. 14. Candid. disq. 25. a. 29.
dub. 6. Trull. 1. 2. Decal. c. 1. dub. 5. n. 10. Marchant.
in resolut. Laboral. de Sacram. tracta. 4. cap. 6.
qnaq. Dn. 4. Petr. Ledelm. tom. 1. summ. cap. 27.
concl. 4. Dicastil. de Sacram. tract. 5. d. 5. dub. 3.
num. 37. & alii.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. p. 11.

Ego quidem loquendo per principia intrin-
seca, existimo illum Missam integrum non au-
dire, vt prima fert sententia; quia illa est pars
essentialis in qua essentialiter substantia Sacri-
ficii consistit. At quia sub opinione est, an el-
sentia Sacrificij in consecratione, vel Commu-
nicione consistat: potest quis in præxi hanc, vel
illam sententiam amplecti. Cum Trull. sensi.

126
Seneca Au-
toris.

DVBIVM XVIII.

An qui solummodo Consumptioni Mis-
sa non adest: implet Sacri audiendi præ-
ceptum?

127 **N**on implet. Quia essentia Sacrificij Mis-
sa in sola sumptione à celebrante facta con-
sistit: ergo minime missam exaudit, qui eius
parti vincere essentiali non assistit. Sic Bonac. de
Sacrific. Mis. d. 4. q. vlt. pnn. 11. n. 14. citans Hen-
riquez, Coninchum, & Nugum. Suar. tom. 3. in
3. p. d. 88. f. 2. Fagund. præc. 1. lib. 1. c. 6. num. 14.
Candid. disq. 25. a. 29. d. 6. Petr. de Ledelm. 10. 1.
sum. 1. 27. concl. 4. & alii.

128 Implet quidem. Quia Consumptio, nec par-
ti aliter adhuc ad essentiam Sacrificij pertinet.
Igitur cum alioqui huius partis omisso sit le-
uis, non obstat, quominus præceptum de in-
tegra Missa audienda impletatur. Ita Galpar.
Hurtad. d. 5. de Sacrific. Mis. diff. 1. Card. Lugo
de Euch. d. 2. m. 4. Et probabile valde esse do-
cens Suarus, & Fagundez citati. Diana par. to.
tr. 14. resol. 46. citans Pellizatium, Capensem,
& Leandrum.

129 Profecto, (vt proximo Dubio dixi) vnam, &
alteram sententiam probabilem satis esse cre-
diderim, prævalere, si Sacrificij in Consumptio-
ne consistat essentia, sententiam primam: si ve-
rid non consistat, præferendam esse secundam,
cum alias pars omisso leuis existat. Attamen
cum non constet num Sacrificij essentia in
Communione consistat, pro libito poteris
hanc, vel illam mentem sectari. Ex Fagun-
dez accepi.

DVBIVM XIX.

An qui exit Consecrationis, Communione,
vel alio tempore acturus, aut declaraturus
aliquid ad Sacrificium necessarium, v. gr.
hostiam, vinum, aquam, incensum: au-
diat integrum Missam?

130 **N**on audit Missam integrum: ideoque, si
contingat aliqua, que præueniri poterat,
ex obliuione fuisse omisla, & inter ipsam Mis-
sam esse reuirienda, verbi gratia, si decesset vi-
num, & extra Ecclesiam quarendum esset: nunc
huiusmodi minister, si granem moram ageret,
teneretur aliam Missam andire. Quia præ-
ceptum de audienda Missa integra non impletuit.
Si vero audire aliam Missam non posset, à pia-
culo excusaretur ratione insti, ac debiti feru-
it, sed præcepto minime satisficeret. Sic Bonac.
de Sacrific. Mis. d. 4. q. vlt. pnn. 11. n. 14. Trull.
l. 3. Decal. c. 1. n. 12. Suar. tom. 3. p. d. 88. f. 2.

B 2. vlt.

16 Theologie Moralis, Lib. XLII.

ver. Ex hac. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 6. n. 10. Palao
to. 4. tr. 22. d. vni. punct. 16. Molces. sum. tr. 3. c. 17.
num. 49.

131 Missam integrum audit. Quia in hoc casu
recedens à Sacrificio vere dicunt ei moraliter
interesse, & cum iis, qui Sacrificio assistunt,
num effici corpus. Ita Candid. disq. 25. a. 29.
dub. 9. sine limitatione affirmans, Missæ infer-
uientes præcepto satisfacere, etiam si toti Miss-
sa non adfint. Sylvest. v. Missa 2. qu. 1. Henr. 1.
l. 9. c. 25. n. 8. Dicastil. de Sacram. tr. 5. d. 5. dub. 3.
n. 42. Diana p. 10. tr. 14. resol. 46. & alii.

132 Ego quidem confulerem, vt qui huiusmo-
di impendes operam ministerio, notabiliter
Missæ parti defuit, aliam integrum si possit, Miss-
am exaudiat: non tamen iudicio ad id teneri.
Quia non censetur quis Missa præfens ex eo
præcisè quid sit in Ecclesia, in qua sepe sunt
qui nō censentur corporaliter præfentes Miss-
sa, vt patet speciatim in amplis Ecclesiis, nem-
pē in Cathedralibus; sed tunc censetur quis
præfens, quia seruit in ea, & cooperatur Missæ
celebrationi, quod potest extra Ecclesiam
præstare. Lege Dicastillo.

DVBIVM XX.

An Euangelium Ioannis aliisve Euangeliis, quod in fine Sacri legitur, perti-
neat ad ipsius integratatem?

133 Pertinet. Inter alias partes Missæ Rubrica
quidem. Dicte Placeat, datur benedictio, qua à
celebrante semper datur in Missa, præterquam in
Missis defunctorum. Deinde legitur Euangelium
S. Ioannis. In principio, præmisso, Dominus vo-
bilem, & Initium, ut moris est; quod Euange-
lium nunquam prætermittitur in Missa, nisi quā-
do fit de Feo in aliqua Dominica, vel Feria,
quod habet Euangelium proprium, quod legitur
eius loco. Vnde confitat, vltimum Euangelium
iam nunc ad Missæ integratatem pertinere, &
peccare venialiter qui illud sine causa omittit. Sic aliqui recentiores, quos presso nomine
memorat, & sequitur Leander præc. 1. tr. 2. d. 1.
q. 49. Inclinat Suarius, & Fagund. citandi. Te-
net Dicastil. de Sacram. tract. 5. disq. 5. dub. 2.
num. 18.

134 Non per- Minime pertinet. Quia in antiquis iuribus
nit. solum præcipitur fidelibus, ne ante Sacerdotis
benedictionem discederent. cap. Missæ, de
consecr. disq. 1. vbi habetur, debere Epilicum
eos corrumpere, ac punire, qui ante benedictionem
Sacerdotis à Missa recedunt: nec ali-
quid de vltimo Euangeliō adiicitur exaudiendo. Signum igitur est, Euangelium vltimum ad
integratatem Missæ non pertinere, ac proinde
nec venialiter peccare, qui post datum à Sa-
cerdote benedictionem statim ab Ecclesia, non
audito Euangeliō discedit. Ita Suar. om. 3. in 3.
p. 4. 88. f. 2. Card. Lugo. de Euch. d. 22. f. 2.
Hurtad. de Sacrif. Miss. d. 5. diffic. 1. Trollech.
l. 3. Decal. c. 1. dub. 5. n. 1. 2. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 6.

135 n. 10. Diana p. 5. tr. 1. 3. resol. 61.
Hoc proba. Hanc eligo fente, tam longe probabili-
bus esse rem esse crediderim. Nec enim prima, erudit
reor. Leandri venia, solido nititur fundamento. Ru-

brica enim Missalis non præcipit Euangelium
auditi à fidelibus, sed supposito iam vnu Eccle-
siae de illius lectione, dirigit quando, & quo-
modo sit legendum. Ceterè consuetudo obligat
Sacerdotem celebrantem illud legere, sed non
obligat fideles illud audire: Missa namque ver-
bis illis Ita, Missa est, perficitur, addita ad re-
cessiōnem populi Sacerdotali benedictione.
Cum Lugo opinor.

DVBIVM XXI.

An Confessio præmissa pertineat, ad Mis-
sa integratatem: peccati venia-
liter, qui illam
omittit?

Non pertinet ad Missæ integratatem, In-
troit enim seu initium Missæ est, quan-
do post recitatum Psalmum, Confessionem net ad Mis-
sæ expellam, osculatus Altare. Sacerdos se signo se integrat.
Cuius munens legere incipit. Vnde nec ve-
tatem, nialiter delinquit qui vtroneus Confessio-
nem, seu Psalmi recitationem omittat. Sic nō
nulli, quos presso nomine, memorat Suarius
citas. Sotus in 4. disq. 13. q. 2. a. 4. Imo illi Au-
tores, qui à Suario memorantur adiiciunt, li-
cer Confessio esset pars Missæ, venialiter non
peccare, qui omittet; quia pars minime re-
putatur.

136 Ad Missæ pertinet integratatem. Quia Psal-
mus, & Confessio sub rito, ac nomine Missa
comprehenditur Rubrica 3. Missalis habet huc quidem.
titulum, De principio Missæ, & Confessione fa-
cienda. Mox num. 1. Sacerdos facta prius Cru-
ci, vel Altari profunda reverentia, aut si in eo
sit tabernaculum Sanctissimi Sacramenti, facia
genuflexione, erectus incipiat Missam, di-
cendo: In nomine Patris, &c. Ergo manifeste ex
Rubrica constat Psalmum, Confessionem, &
verbum ad Missæ integratatem pertinere, ac
proinde venialiter delinqueret, qui voluntariè,
ac sine causa prætermiserit. Ita Suar. 10. 3. in 3.
p. 4. 88. f. 2. v. Sed quares. Dicastil. de Sacram.
tr. 5. d. 5. dub. 2. n. 18. 31. & 41. Leand. præc. 1. tr. 2.
d. 1. 9. 50.

137 Sententia huic, probabiliori prouersus, adhæ-
rebo. Pertinet itaque Confessio ad Missæ inte-
gratatem, vt clare ex Rubrica patescat: peccat
idem venialiter, qui vtroneus omittit. Nec
enim refert, partem omissem esse minimam,
vt venialis non sit omisso; quia (vt inquit
Suarius) quantumvis minima sit, eius voluntari-
ria omisso omnino est irrationabilis, ac conse-
quenter venialis. Adiicit Leander, ex hac Suar-
ij sententiam roborari, Euangelium vltimum
etiam ad Missæ integratatem pertinere, vt ipse
defendit; quia sicut Rubrica initium, ita finem
Missæ videtur ordinare. Attamen diuersimode
Rubrica de Euangeliō, de Confessione loqui-
tur; nam Confessionem Missæ principium aper-
te vocat, minime vero Euangelium vltimum
Missæ finem compellavit.

DVBIVM

Sect. II. Dubia, De Praecepto I. 17

D V B I V M XXII.

An qui audit ab uno Sacerdote à principio
Missa usque ad consecrationem, (v. gr.)
ab alio autem à consecratione usque ad
finem: implet praeceptum?

139 **P**raeceptum non implet. Quia non seruatur
debitus ordo Missæ, quandoquidem non
continuè, nec per modum unius integræ officij
audiatur. Ait enim textus cap. Missæ, Missæ
audire speciali ordine præcipimus. Sic Suar. 10.3.
in 3.p.88.2.v. Sed tunc. Card. Lugo de Euchar.
d.22.n.8. Fagund. præc. 1.l.2.c.6.n.12. Azor. 10.1.
1.7.c.3.q.3. Tolent. 1.6.c.7. Verum Azor. & Tolent.
contraria sententiam docent esse proba-
bilem.

140 **I**mplet præceptum. Quia qui præfato modo
Missam audit, vere dicitur integrum audire
Missam quamvis à duobus Sacerdotibus: ergo
vere satisfacit Ecclesiæ præcepto. Ita Luis. Tur-
rian. in select. p. 1.d. 16.dub.7. Leand. de præc. 1.
tr. 2.d. 5.q. 1. Diana p. 5. tr. 14. resol. 5.2. Maior.
in 4.dif. 12. & 45. q. 2. Soto d. 7.1.3.q. 2.a.1. Nauar.
sum. c. 11. n. 1. & in cap. Quando, de confec-
dif. 1. notab. 10. n. 8. Maior. in 4. dif. 12. que. 3.
& dif. 45. que. 2. Henr. vbi supr. litter. K.
Azor. & Tolent. pro contraria sententia non
bene citati. Probabile reputat id Graff. lib. 2. de-
cis. cap. 3.4. num. 4. Sæ verb. Missæ auditio. num. 2.
Nugnus, Coninch, Barthol. ab Angelo, Moure,
Llamas, Layman. Luisius, Turrianus, Villalob.
Hurtadius, Portelus, Reginaldus Marchinus, Can-
didus, Palau, Ioannes de la Cruz, Gesualdus,
Martinon, Mollesius, Bauny, Fillius, Trul-
lench, Balleus, Machado, Iodocus, Diana, & Le-
desma, quos refert, ac sequitur Leand. præc. d. 1.
que. 5.2. Sed docti viri venia, plures ex his Do-
ctoribus non loquuntur de eo, qui medietatem
Missæ posteriori prius audit, sed de eo qui
priori assit, mox posteriori ab alio Sa-
cerdote celebrata.

Ego equidem primæ sententia libentius he-
retem, si tot grauissimos Doctores non videb^{er}
contrarium affirmare. Vnde non sane probabi-
liorem hanc reputo esse sententiam, sed proba-
bilem satis esse indicio. Nec enim textum ex
cap. Missæ, magnam vim habere potest, cum
verbis, Speciali ordine, non cum v. Audire, sed
cum v. Præcipimus, ingendum esse videatur.
Addiderim ex Mollesius sum. tr. 3. cap. 17. n. 35.
hanc opinionem veram esse etiam casu, quo
quis partem Missæ illius diei ab uno Sacerdote
& partem alteram de Missa votiva, aut defun-
ctorum ab alio audiat; quia essentia saluatur.

D V B I V M XXXIV.

An qui audit Missam ab uno Sacerdote à
consecratione usque ad finem, & ab alio
postea à principio usque ad consecrationem:
satisfacit præcepto?

141 **N**on satisfacit. Quia in cap. Missæ dicitur,
Missæ audire speciali ordine præcipimus.
Qui quidem textus efficacius huic questioni
accommodatur, quia alteri, de qua Dub. 10. Nam
qui prius posteriori Missæ partem, & post-
modum priore exaudit, eam non speciali ordi-
nem, parum consentaneo Religioni, ac reue-
rentia tanto debita sacrificio. Sic Suar. 10.3.
in 3.p.88.8.2.v. Sed tunc. Fagund. præc. 1.l.2.
c.6.n.12. Lugo de Euch. d. 22.n.8. citantes Azor.
1.7.c.3.q.3. & Tolent. 1.6.c.7. Paëz.
Vera. & alij apud Henr. 1.9.c.25.n.8.
Proculdubio satisfacit. Quia etiam haec
Ordine inueni medierates vim integrum
Missam constitutum. Ergo præceptum integræ
Missæ audienda vere implet: sicut præcepto
recitandi horas satisfacit, qui ab horis minori-
bus inchoat, & in Matutino Officium termi-
nat. Ita Bonac. de Sacrific. Miss. dub. 4. que.
v. 11. numer. 13. fatus: Colligitur, posse
cum satisfacere præcepto, qui unam partem Mis-
sa. & M. Elcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. V. P. II.

D V B I V M XXIV.

An qui non successivè sed simul audit Mis-
sam à duobus Sacerdotibus, ab uno scilicet
ab initio usque ad consecrationem,
ab alio autem à consecratione usque ad
finem: satisfacit præcepto?

142 **M**inime implet. Quia præceptum audiendi
Missam requiri attentionem veluti suc-
cessivam circa partem Missæ proportionatam
successioni actionis dicendi Missam. Sic Suar. 10.
3. in 3.p.88.8.2.v. Sed tunc, asserens, oppositū
esse valde absurdum à nemine, quem ipse le-
gerit, concepsum. Fagund. præc. 1.l.2.c.6.n.11. vo-
cans etiam absurdam sententiam oppositam.
Luis. Turrian. docens, contrarium, nec probabi-
le esse, nec in conscientia turum. Ita in select.
d. 16.dub.7. Coninch. 9.8. a.6. n. 288. Nugnus
ibid. a.6. dub. 1. Reginald 1.8. n. 26. Mollesius
tr. 3. c. 17. n. 35. Card. Lugo de Euch. d. 22. n. 10.
Petr. Ledel. p. 1. sum. c. 27. v. 10. f. concl. addens,
contrarium haud videri sibi probabile. Castro
Palao to 4. tr. 22. d. vni. sum. 16. n. 9. Cand. di. qui.
25. a. 28. d. 8. Martinon. de Sacram. d. 40. se. 9.
num. 109. Layman. lib. 4. tr. 7. citans. Nauar.
sum. c. 21. n. 2. Medinam §. 9. Sæ v. Missæ auditio.
num. 2.

18 Theologie Moralis. Lib. XII.

num. 2. & Toletum 1.6. cap. 7. At, tanti viii vni-
nia, nullus ex his Auctoribus de hac quæstio-
ne tractat, sed de illo casu, quo quis successiue
vnam partem Missæ ab uno Sacerdote, & ab
alio alteram exaudit.

146 Implet plau-
ne. Implet profecto. Quia qui tempore, quo
Sacrum celebratur, per librum legit, aut mem-
oriter recitat Psalmos pro Pœnitentia iniun-
ctos, aut Officium diuinum præcepto Missæ
audienda satisfacit, ut fere omnes profitentur:
ergo improbabile est alterare tanquam indu-
bitatum, quod præceptum audiendi Missam
attentionem successiuan circa singulas suc-
cessiuan actiones requirat; nam hæc atten-
tionem bene coheret cum Pſalmorum, aut Offi-
cij diuini lectione, sicut in illa poterit præ-
ceptum audiendi Missam adimpleri. Ita Azor.
p. 1. l. 7. q. 3. fatus: Item non video, si verum est,
quod secunda opinio docet, quin satisfaciat præ-
cepto, qui in Edem Sacram ingressus, duos Sa-
cerdotes rem diuinam facientes audit simul per
partes. Nam quod pertinet ad attentionem, potest
ad utrumque animum intendere. Hurtad tom. 1. de
Sacram. d. 5. diff. 4. Fautus de Euch. l. 2. quæst.
389. Diana p. 1. tr. 17. ref. 18. citans Dom. Fran-
ciscum de la Riba Vicarium Generalem in
Archiepiscopatu Panormit. virum sapientia
illustrem, & p. 4. tr. 4. ref. 107. & p. 5. tr. 14. ref.
52. Bonac. d. 4. q. vlt. p. 11. n. 13. Molfes. tom. 1.
sum. tr. 3. c. 17. n. 39. Bauny. tr. 6. de Sacrif. Miss.
q. 9. addentes aptè, consulendum esse oppositum,
eo quod sit magis pietati contentaneum. Pro-
babilem fatis est hanc sententiam edocet Di-
castillo tr. 5. de Sacram. d. 5. dub. 3. n. 40. ibi: Non
desum quoque Auctores, qui fatis probabiliter do-
cent, posse satisfaci præcepto Missæ, simul tempo-
re duas medietates Missæ quis audiatur: v. g. unius
Sacerdotis Missam vñque ad consecrationem, &
alterius eodem tempore à consecratione vñque ad
finem. Gœfuald. de Sacram. tr. 17. c. 2. n. 16. oñ ait:
Imo addo, in rigore loquendo, eum fatis facere præ-
cepto Missæ, qui duorum Sacerdotum simul in eadem Ecclesia celebrantium audit simul meseta-
tem unius, & medietatem alterius. Leand. præc. 1.
tr. 2. d. 1. q. 56. & 57. qui vñbtem de hac quæ-
stione, ac erudit disert, concedens conseqüe-
ter, posse quæ simul tres, imò decē Missæ par-
tes audire, si talis ferè impossibilis offerretur
occasio.

147 Auctoris
indictum. Ego autem, qui in summula mea Latina ex
aliorum mente, non proprio ex parte con-
sequenter afferui, posse aliquem quatuor Missæ
partes simul audire, (quod non nullis Societatis
emulis lapidem offensionis aliquando ex-
hibuit) meam iam sententiam expono. Primam
opinionem defendo lôge quidem probabili-
rem. Quin si potest simul à duobus prima, &
secunda pars Missæ audiri, & ita vna integra
Missæ coalescere: poterit simul à tribus, à
quatuor, à decem; vnde intra tempus plane breui-
sum summa indecentia Missæ exaudiretur.
Nam sicut possunt coniugi duas partes, poten-
tia, & decem diuerorum Sacerdotum. Con-
sequens autem videatur à mente omnium fide-
lium satis alienum. Addo ex Eminentiss. Card.
Lugo. Quod posset aliquis eodem modo satisfac-
re præcepto recitandi Horas, si simul audiret à
tribus tres, vel à nouem sociis nouem lectiones: ab
uno Capitula, & ab alio Orationes; quia non re-
quiritur attendere ad sensum, sed sufficit attende-

re ad Deum, & audire: conseqüens autem nemo
concedet. Attamen quamvis Suarius secundam
sententiam valde absurdam vocat: ideo ciul-
modi censuram expedit, quia ipse fatetur, nul-
lum quem videbit, id conciliari. Ego autem
qui tot postmodum Auctores lego, aut eam
defendentes, aut approbantes, tunc non possu-
mus non fateri sufficienti eam probabilitate
fulciri.

D V B I V M XXV.

An venialiter delinquit, qui absque causa
median Missam ab uno, & median ab
alio Sacerdote exaudit?

Suppono, pari gressu incedere vñā, & alte-
trā quæstionē. Si quis præcepto satisfacit
audiendo successiue duas Missæ medietates etiā suppono.
satisfaciet, si simul eis assit eodē lecūtē
pōrē, quia audit totā Missam. & ei sufficiens
est præsens. Quod autem simul id fiat, nihil re-
fert, quia etiā potest qui simul duo præcepta
implere, videlicet Missam die factō audire, &
Horas Canonicas recitare. Nec etiam refert
temporis breuitas, quia hæc est per accidens, vt
pater in Horarū exēpliorum qui tempore Missæ
Horas recitat, tempus breuius in diuinis rebus
cōsumit, quā si singula suis temporibus gereret.
Hoc præmisso, quasierim, nū venialiter delin-
quit, qui absque causa median Missam ab
vno, & median ab alio Sacerdote successiue,
aut simul exaudit?

Non delinquit. Quia præcepti substātia im-
pletur, & integra Missa exauditur, nec reverē. Non delin-
quit abeit, si hæc dux medietates, aut successiue, quia vñ
aut simul deute exaudiatur. Ergo per se potest liter.
id sine vñlo piaculo præstari. Sic Medina ex ali,
quorum sententia Infr. l. 1. c. 1. 4. §. 9. Ioa. Henr.
in Compend. c. 1. 5. n. 4. id licitum appellans Lici-
to, ait, es oīr media Missa de vñ Sacerdote, &
media de oīro, como lo dice Nauarro, c. 21. num. 4.

Delinquit venialiter. Quia sine causa mó-
dum implendi præceptum transgreditur. Ita
Suar. 10. 6. in 3. p. 88. ref. 2. Coninch. q. 8. 3. a. 6. delinquit.
numer. 288. Reginald. libr. 19. numer. 26.
Candid. disq. 2. 5. a. 5. d. 5. dicto 11. Nugnus 10. 1.
in 3. p. q. 8. 3. a. 6. d. 2. Bauny. tr. 6. de Missa Sacr.
q. 9. Lui. Turrian. Bonau. Diana. Laym. Scortia
quos refert, ac sequitur Leander præc. 1. tr. 2.

Ego hanc sententia r. 6. solū probabiliorem,
sed certam omnino esse existimo. Licet enim
præceptū implatur, nō tamē vt decet. Quem
admodū qui Horas Canonicas inuerso ordine
fine causa recitat, implet quidem præceptum,
reor, sed venialiter in modo delinquit. Nec puto,
Leandrum (eius venia) attē sicū assolet lau-
dabiliter quidem, Medinę clausulā perlegisse.
Ait enim, Tanbién se tiene por probable senten-
cia, que uno cumple coniug media Missa de vñ
Sacerdote, y la otra med a de oīro qui en sigue-
re est a opinion, no peccara, por que la tienen hom-
bres doctos: vñ que lo contrario es cosa, mas lla-
ma, y segura. Loquitur plane Doctor de substā-
tia impletionis præcepti, non de modis, vñ
apte cōcludit: Quien siguiere est a opinion, no pe-
ccara, scilicet contra præcepti substantia lethali-
tate. Eundē sensum referre crediderim verba
illa

Sectio II. Dubia, De Precepto I. 19

illa H. n:ri: Licitus es oī media Missa &c. hoc est, licitum est, seu non peccabit lethaliter, qui hoc modo precepto satisficerit.

D V B I V M XX.

An qui obligatur ex precepto, ex votoque duas Missas audire. Virisque obligationis satisfaciat eas simul audiendo?

¹⁵² Remitto, posse te simul plures Missas audiēre. Quia possunt Altaria tali esse dispositione sita, ut audiens verē illis moraliter prefens esse dicaris: Igitur si cum huiusmodi corpora præsentiā, ad Deum attentionem habeas, verē diceras duas Missas audire. Lugo de Eu. b. 1. s:ct. 2. Gesuald. de Sacram. tr. 17. c. 2. n. 16. Sanchez lib. 1. sum. cap. 14. num. 12. Dicastil. de Sacram. tr. 5. d. 5. dub. 9. & omnes communiter. Quæquierim verō, an qui ex precepto & ex voto duas Missas audire tenetur, vni, & alteri satisfaciat obligationi, eas simul, seu eodem tempore exaudiens?

¹⁵³ Non satisfacit. Quia votum emissum de una Missa audienda diuersam videtur obligacione importare ab ea, quam vounens ex Ecclesiastico precepto contrahit. Igitur licet quis ad meritum valeat eodem tempore duas audiēre, non tamen ad utriusque obligacionis satisfaciōne. Sic Coninch q. 83. a. 6. n. 188, & alij, quos presso nomine, Dicastil. citandū, memorat.

Satisfacit planè. Quia verē duas Missas audiēt: Ergo verē vni, & alteri obligacioni satisfaciit. Ita Dicastil. tr. 5. de Sacram. d. 5. num. 40. & num. 113, & 114. citans Caetanum, Sotum Bonacinam, Sā, Graffium, Medinam, & alios. Candid. disquis. 2. 5. art. 2. dub. 7. Portel. v. Missa in adiōnum. 10. Scortia de Sacrif. Missa lib. 1. cap. 20. num. 10. Sanchez lib. 1. Decal. cap. 14. num. 11. Ledeſm. sum. tr. 2. de Euchar. c. 2. 7. Maior. in 4. dist. 12. q. 8. d. 1. Diana p. 4. tr. 4. refol. 107 & p. 5. tr. 14. refol. 5. 2. Faustus de Euchar. l. 2. queſ. 389.

¹⁵⁵ Verius hoc. Hoc verius esse credo. Quia quod hoc fiat diuerso tempore, vel eodem, vniū vel pluribus actibus nihil refert, cum absolute quis duas Missas dicitur audiisse.

D V B I V M XXVII.

An qui ex paenitentia iniuncta adiūtus est tres Missas verbi gratia audire: satisfaciat illas simul eadem temporis instantia exaudiendo?

¹⁵⁶ Non satisfacit. Quia id contra Confessarij gereret intentionem, qui communiter onus id addicit, ut penale quid exerat paenitentis in delicti satisfactionem. Ergo onus reiicit, qui obligationem tres Missas audiendi, ad tempus, quo vniū assolet celebrari, longioris assistentia penalitatem contrahit. Sic Taurianus in select. d. 16. dub. 7. Coninch qu. 83. art. 6. numer. 288. Citat Cardinalem Lugo Diana parte. 8. tr. 7. refol. 89. sed dub. 22.

de Euchar. numer. 10. vbi Diana existimat id Cardinalē asseruisse, nec verbum quidem de hac habet questione.

Satisfacit profectō. Quia verē ille tres Missas exaudit, nec tenerat Confessarij circa prenūlītatem illius oneris indagare intentionem.

¹⁵⁷ Ita Bonac. dub. 4. de Sacrif. Miss. qu. s. ultim. punct. 11. numer. 13. citans Azorium, Sā, Diana parte. 10. tr. 15. refol. 3. citans Leandrum, qui præc. 1. tr. 2. dub. 1. q. 60. alios afferit huius mentis testatores. Gesuald. de Sacram. tr. 17. c. 2. num. 17.

Haud dubito, quin illa intentione Confessarij communis sit obligare paenitens diuerso tempore tres iniunctas Missas audire. Quia in resolutio. tendit in ea paenitentia opus penale iniungere, quod nō est maius in audiendis simul, & eodem tempore tribus missis quam in uno solo audiendo Sacro. Ex Diana accepi.

D V B I V M XXVIII.

An qui vno potest integræ Missæ assidere, potest tamen vīque ad consecrationem exclusive:

Debeat, & hanc partem audiēre?

¹⁵⁸ D Ebet hanc exaudire partem. Quia pars illa vīque ad consecrationem exclusive ¹⁵⁹ Debet placere. censetur à superiori intenta, alioquin accedens ad Sacrum lecto iam Euangelio, non delinqueret lethaliter. Certe qui voulit septem Psalmos, aut Rosarium, tenetur, eam partem quam potest, recitare. Et qui non potest toto Quadragesimæ tempore ob infirmitatem, tenetur saltē iis diebus, quibus bona vītū valetudine. Ergo idem dicendum circa auditionem. Sic Bonac. tom. 2. d. 2. de peccat. q. 8. pun. 1. n. 8.

Minime debet. Quia licet sit pars notabilis, non tamen est per se à superiori intentione ¹⁶⁰ Non debet cum in ea ratio Sacrificij non continetur, ad cuius assistentiam fideles obligantur: Igitur ad eam partem audiendam, quando reliqua nequeunt audiri, nullus tenebitur. Ita Sancius in solut. dub. 15. numer. 5. Cardin. Lugo. de Euchar. dub. 22. s:ct. 1. numer. 6. Diana part. 3. tr. 6. refol. 69. & parte. 5. tr. 2. 13. refol. 61. Ioan. de Escobar tom. 1. de utriusque foro, articul. 4. §. 1. numer. 227. Molſel. summ. tr. 2. cap. 17. num. 47. Suari. tom. 3. in 3. p. q. 88. s:ct. 2.

Hoc longe verius esse existimo, Ecclesia enim præcipit Missæ auditionem, auditio autem Missæ non constitit principaliter vīque ad consecrationem exclusive. Quid si possem ad utriusque speciei consecrationem inclusiōne assistere? Audire te debere eam partem docent Suarius citatus & Sanch. l. 1. Decal. c. 19. n. 6. Quia pars est pertinens ad substantiam Sacrificij consecratio. Ergo verē crediderim adhuc probabiliter, non debere; quia cōsideratio non est integrum Sacrificium, licet pars sit notabilis illius. Mecum Lugo.

¹⁶¹ Hoc longe verius.

20 Theologiæ Moralis. Lib. XLI.

D V B I V M X X I X.

An qui accedit ad Sacrum audiendum tempore, quo Prefatio dicitur, nec alia Missa celebranda subest: Teneatur usque ad finem exaudire?

162 *Non tenetur.* **N**on tenetur. Quia præceptum Ecclesiæ est de integra Missa audienda, & sic de re individuali, non autem de audienda parte Missæ. Sic Sancius in *select. d. 15. num. 5.* Mofsel. *sum. tr. 3. c. 17. n. 47.*

163 *Teneatur quidem.* **T**eneatur planè. Quia à Præfatione ad finem tota ratio formalis, & essentialis Sacri cij continetur, estque pars principalis, ad quam reliqua usque ad Præfacium præmissæ tanquam ad complementum eius pertinet. Ideoque per se intenta à Superiori proculdubio censetur. Ita Sanchez *tom. 2. Consil. lib. 7. cap. 2. dub. 47. & 1. particul. sum. capit. 19. numer. 6.* Suar. *tom. 2. de Relig. libr. 2. & tom. 3. in 3. particul. dub. 88. sect. 2. Laym. tom. 1. libr. 1. tract. 4. cap. 19. num. 6.* Machado *lib. 2. particul. 4. tract. 1. docum. 1. numer. 8.* Bonac. *tom. 2. dub. 2. de peccat. question. 8. punct. 1. numer. 8.* Cardi. Lugo de *Sacram.* *dub. 2. 2. num. 6.* Diana *particul. 5. tract. 1. 3. resol. 61.* Joan. de Escobar. *tom. 1. de viro que foro, articul. 4. §. 5. numer. 2. 2. 7.*

164 *Mibi sententia bac. probatior.* **P**robabilem satis sententiam primâ, sed lôge probabilem secundam tot Doctoribus roboretam esse iudico. Vnde quando quis potest nō solum à Præfatione, sed saltem ab Euangeliō inclusivo audire Sacrum, Missa integra est, à Superiori intenta non solum quoad Sacrificij rationem, sed etiam quoad partes ad eius complementum attinentes. Quando vero non potest nisi à Præfatione exaudiri, quod usque ad finem reliquum est integrum Sacrificij censendum esse reor, cum ibi tota ratio formalis, essentialisque Sacrificij continetur. Suarius legendus.

D V B I V M X X X.

An qui Missam leuem partem omisit: Teneatur sub veniali illum supplere defectum altero in Sacro partem omisam audiendo?

165 *Nōnulla sup. ino.* **S**uppono, eum, qui notabilem Missæ partem omisit sub mortali teneri, si possit, Missam, aliam, vel partem saltem postmodum audire siue voluntarie & sine causa, innoluntarie & ex causa omiserit. Quia vere præceptum non implevit. Fagund. *præc. 1. libr. 2. c. 6. num. 17.* *Filliuc. tr. 5. n. 206. & 207.* & alij communiter. Quaeferim vero, num qui leuem partem omisit, teneatur sub veniali, cum postmodum supplere defectum, partem omisam exaudiendo?

166 *Teneatur sup. plere.* **T**eneatur quidem. Quia illa pars omisita quantumvis leuis sit, potest in alia Missa suppleri. Ergo si fieri potest, teneatur quis sub veniali ad illam supplendam. Sic Leander singulariter planè ad *præc. i. tract. 2. dub. 1. quaf. 65.*

Non tenetur. Quia si pars illa leuis involuntarii est, vnde non est supplendus eiusmodi defectus in alia Missa, licet possit audiri si autem voluntarie, & sine causa omissa fuit, erit quidem veniale, neque tamen erit obligatio supplendi defectum: sufficiat enim def. etiæ illi sua venialis malitia. Ita Suar. *tom. 3. in 3. parte. dub. 88. sect. 2. verb.* *Sed quares.* Fagund. *citatus, numer. 16.* *Filliuc. vbi supradicta, numer. 205.*

Hanc sententiam longe probabiliorem esse reor. Nec enim omnis leuis defectus voluntarii aut inuoluntarii circa alia præcepta sub veniali suppletur. Mente quis distractus, Officium Canonicum persoluens, dum Socius vnum, vel alterum versum recitat, qui afferuit debere postmodum sub veniali iterum recitare illum, vel audire à Socio, quamvis distractio illa leuis voluntaria extisset: Venialiter profecto deliquerit, sed non tenebitur sub veniali suppleri defectum, illud enim ipsu voluntarii emisisse versum sine animo retaciendi defectum venialis culpa tota fuit.

C A P V T I X.

Circa necessariam ad Missam audiendam attentionem.

D V B I V M X X I.

An qui Missam sine interna attentione exaudit satisfaciat Ecclesiæ præcepto.

167 **V**i in Sacri celebrationi sponte diuagantur mente non attendentes, *satisfaciunt. guidem.* **Q**ui Ecclesia nec præcipit, nec præcipere potest, immo nec punire actus mere internos: attentione autem mentalis actus internus est. Certè licet in *cap. Dolentes, de celebr. Missar.* præcipiatur Clericis, vt persoluam diuinum Officium *attente & denote,* consilium potius quam præceptum hisce continetur in verbis. Ergo qui animo vltro distracto horas Canonicas recitantes præceptum implent, possunt sine interna attentione audiendi Missam præceptum implere. Sic Syluest. *verb. Missa 2. num. 6.* Dicastil. *tr. 5. de Sacram. d. 5. dub. 8. n. 95. & 100.* citans D. Thomam Durandum, Antonium, Paludanum, Angelum, Rosellam, Pisan, Gabrielem, & alios Lugo *d. 2. de Eu. b. n. 7.* Hurtado *de Sa- crif. Mis. d. 5. diff. 2.*

168 **M**inime satisfaciunt. Quia Ecclesia in Missa auctoritate non solum voluntarios, sed etiam attentes postulat auditores. Et in *c. Dolentes cit.* vtrique attentione præcipitur interior, & exterior: vnde sicut lethali peccat Clericis, qui sponte sua mente distractus Officium diuinum persoluit;

Sectio II. Dubia De Præcepto I. 21

soluit: sic etiam mortaliter delinquit & præceptum non implet ille, qui dum Missam audit, sic mente disengatur, vt ad illam non attendat, cum illa præsentia moralis non sit, nec actus ille sit humanus respectu Missæ. Ita Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 4. Fagund. præc. 1. 1. 2. c. 7. m. 4. & 7. citans Caietanum, Sotum, Nauarrum, Tabienam, & Gabrielem. Laym. 1. 4. tr. 7. cap. 3. num. 1. Reginal. 1. 19. num. 13. Marchin. de Ord. or. 3. p. 3. c. 17. m. 11. Candid. disq. 2. 5. art. 25. dub. 14. Graft. 1. decif. c. 3. 4. m. 7. & 8. Trull. 1. 3. Decal. 1. dub. 5. m. 14. Sylvi. 1. 2. qu. 122. art. 4. Diana p. 4. tr. 4. refol. 107. Amic. 10. 5. d. 5. sect. 5. m. 147. Valq. 1. 2. tom. 2. 169. m. 30. Azor. pars. 1. lib. 10. cap. 16. ques. 6.

171 *Sicutian
fuerint
potuisse
quid sive*
Primam sententiam satis probabilem esse reor secundum autem uti probabilem eli- gendam duxi affirmans utique, in cap. *Dolentes* præceptum contineri, non consilium. Porro Ecclesia præceptum solummodo actum externum audiendi Sacra mortalem & humanum: & licet non possit præcipere per se, & direc- tè actus pure internos, potest tamen eos indirec- tè imperare, quatenus præcipit actus mere externos morales & humanos, qui absque actu interno constare non valent. Monuerim tamē sufficiere quamlibet ad rem diuinam, vt im- pleatur præceptum de audienda Missa, attentione. Vnde vt quis censeatur, Missam atten- tè audire, sufficit, vt ad ea, que dicit, vel agit Sacerdos: vel ad Deum ip'um, cui Sacrificium offertur: vel ad diuina mysteria, quæ in Sacri- ficio significantur vel ad diuina beneficia, que per illud homini conferuntur, attendat, quæ attentionem necessariam ad Missam audiendam, non iudico debere esse tantam, quan- ta in Diuino Officio requiritur: sed fat' esse, vt sit actus humanus, & vt quis sciat, se ante Dei diuersari conspectum Fagund. sic.

D V B I V M XXXII.

An qui dum Missam audit, Horas Canonicas, vel Rosarium (verbi gratiæ) ex voto, aut ex pœnitentia recitat: Implet præcep- tum?

172 *Non implet.* Non implet. Quia duplex est obligatio, quam quis eodem tempore non valet implet: quia libet enim ex illis suam speciale postulat attentionem. Sic Angel. v. Ferie. n. 46. Armil. v. festum. m. 11. & v. Mis. n. 39. Sylvest. v. Mis. 1. m. 1. Llamas p. 2. Metho. c. 5. m. 10. ci- citat Maiorem, & Gabrielem, qui tamen pro sententia contraria citantur à Suario 10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 3.

173 *Implet quidem.* Implet quidem. Quia qui ad Deum, cui Sa- crificium offeratur, & Horæ litantur, vel ora- tiones diriguntur intendit, vere assistit Missæ non solum corporaliter, sed mentaliter etiam. Ita Hurtad. de Sac. Mis. d. 5. diff. 1. Nauar. sum. c. 2. 1. 8. Suar. a. bi sup. a. citans (præter Mai- rem, & Gabrielem) Caietanum, Sotum, Medi- nam, & Adrianum, Henriquez l. 9. c. 25. m. 5. Sà verb. Mis. audito. num. 2. Bonac. lib. 1. de legib. q. 1. pan. 9. num. 8. Tolet. lib. 6. c. 6. Sanchez lib. 1. De al. cap. 14. num. 11. Llamas citat. Reginal. l. 19. m. 14. Azor. l. 6. 7. cap. 6. ques. 3. Lugo de Sa-

crem. d. 2. 2. sect. 2. num. 22. Diana p. 4. tr. 4. refol. 107. & alij.

174 *Hanc* sententiam longe probabiliorum es- se existimo. Nam qui dum Missæ assistit recitat Canonicum, officiū sue legit, aut Rosarium ex pœnitentia Confessatiū inianctū, vel obligās ex voto perfolunt, singulis satisfacit obligationi- bus; audite namque Missam non est moraliter incompossibile cum attentione, seu intentio- ne ad Deum, ad quem cuncta illa dirigun- tur.

D V B I V M XXXIII.

An qui dum in festo Missam audit, Horas le- git, aut Rosarium recitat ex pœnitentia, aut voto; delinquit ve- nialiter?

175 *E*sto præcepto satisfaciat, attamen veniali- ter delinquit. Quia quidnam in ordinatum contra modum audiendi Sacrum gerit; nam quando quis intendit ad plura, debiliorem ad singula sensum exponit. Villalob. tral. 7. diff. 35. num. 11. citans Sotum, Suarium, & Medina. Caiet. sum. verb. Festorum vultatio. & Opus. de valore orat. & alij apud Henriquez citan- dum.

176 Non delinquit venialiter. Quia nihil de- ordinatum contra substantiam, aut modum Non delin- audiendi Missam gerit: cum vel ad Missam, vel quic- q. faltem ad res alias diuinas per modum oratio- nis intendit. Ita Henriquez lib. 9. cap. 25. num. 5. citans li. 7. Ledesmam, Nauarrum, Medina- & Sotum.

177 Ego quidem minorem ad singulas actiones illas sensum esse profiteor, sed non ad Deum, ad quem singularum earum actionum inten- tio dirigitur. Vnde non occurrit mihi, quo ex capite sic agentem piaculi venialis audeam condemnare.

D V B I V M XXXIV.

An si dum Missam audit, tue conscientia ex- amen geris: Impletas præ- ceptum?

178 *M*oimē implet. Quia Ecclesia imperat Non implet. Missæ per modum orationis assistereat qui dum Sacrum celebratur, suam conscientiā accuratè discutit, per modum orationis, quæ totam mentis attentionem requirit, non affi- sit. Ergo qui conscientiā exame tunc tem- poris agis, non adimples præceptum. Sic Bo- nacin. dub. 4. de Eucb. punit. 11. mu- mer. 26.

179 Satisfacis profecto. Quia huicmodi con- scientiā discussio est ad rem diuinam, nempe *Implet qui- dem.* ad confessionem ordinata: nec est cum atten- tione ad Missam requisita incompossibilis. Ita Dicastil. de Sacram. d. 5. dub. 10. m. 199. Leand. præc. 1. sr. 2. d. 1. q. 70.

180 Ego quidem cū his assentiens, argumenti Bo- nacini minorem abnegarim. Quamuis enim exame-

Hoc eligi
sententiam.

examen conscientiae, dum Sacrificio assistis, institutas, ita id gerere potes, ut nec exterius eius cogitationis signum exhibeas, nec ea cogitatio ab eo loco, aut tempore sit aliena. Addiderim autem ex P. Dicastillo, iuxta vulgatum satis iam modum agendi conscientiae examen coram Deo, quinque afferuntis punctis, omnia fieri aut fieri posse per modum orationis, & quidem satis congruentis cum Missa Sacrificio summo pro peccatis propitiatorio.

D V B I V M XXXV.

An si dum Missa assistis, tua piacula confiteris:
satisfacias Eo. lefia praeceptio?

118
Satisfacis
plane.

Satisfacis quidem. Quia Sacramentalis Confessio est opus in divina Maiestatis recognitionem tendens tanquam in finem. Sic Reginald. lib. 19. num. 14. Probabile id putat Pellizar. in Manuale Regular. tom. i. tract. 5. cap. 4. sect. 2. numer. 50. & Lessi in Auctuar. casu. conf. v. Mis- fa. ca. u. 2.

182 Non satisfacis. Quia licet actio confitendi Non Satisfac- peccata spiritualis sit, & ad rem supernaturalem ordinata, est tamen nimis externa; & ex se attentionem internam ad impletionem praecepti huius requisitam excludens: contipet enim narrationem peccatorum attentam ex parte penitentis, & ex parte confessarii interrogacionem, admonitionem, reprehensionem, & alii huiusmodi. Ita Card. Lugo de Euch. d. 22. num. 22. Candid. disquis. 25. articul. 29. dub. 10. Bonac. sibi contrarius de Euch. 4. pun. 11. num. 26. Dicastil. de Sac. d. 5. dub. 199. Basilius verb. Misfa 8. numer. 7. Citantur pro hac sententia Suares, & Azorius, sed immemrito.

183 Ego crediderim, te minime implere praeceptum. Credo, se non pnum, nisi casu: quo occurrat praeceptum instituendi confessionem, & nequeas illam in aliud tempus commode differre: tunc enim poteris sine piaculo Missam omittere, vt des operam Confessioni. Idem de Confessariis audientibus confessiones tempore Misfa, cuius auditione curant praecepto satisfacere, quando ipsi non celebrant. Nam si toto tempore, quo Misfa dicitur, aut per notabilem eius partem vnam, vel plures Confessiones exciperet plura grana criminis continentis, ad quorum notitiam perfecte acquirandam, magna esse attentio necessaria, interrogatio multiplex, admonitio, &c. nullatenus credo praecepto satisfacere. Cum Dicastillo resolui quæstionem.

D V B I V M XXXVI.

An qui dum Misfa assistit, cum aliis confabula- tur, ridet, iocatur sine interruptione: Impleat praeceptum?

184 Implet quidem. Quia attentio, quæ sub præcepto necessaria est ad Missam audiendam, non est tanta, quanta in Officio canonico per soluendo requiritur, sed sufficit, quod sit actus humanus. Sic Ioan. de Medina C. de penit. q. de penit. tempore Misfa impleta. Sotus in 4. d. 8. 13. q. 2. a. 2. adiiciens: Quamvis indecentia sint col-

loquia inter audienda Saria, non tamen proprie- rea transgressio sit præcepti. Offensum tamen voces, & cacki in tantum prouumpere, ut per se effent peccatum irreuenteria, & scandalis. Quemadmo- dum si quis sinistro animo audiendi Sacrum Ec- cleiam adeat, quamvis illud propositum peccatum per se sit, nihilominus se Missam audiat, præcep- tum implet quantum ad substantiam præcepti: cauet enim peccatum omissionis audiendi Missam. Bauni citandus clare docet hanc sententiam esse probabilem.

Minime implet. Quia nullam internam, aut externam exercit attentionem: Ergo nequit præ- cepta satisfacere. Ita Sua. tom. 3. in 3. part. d. 88. sect. 4. afferens, grauiter erat Medinam docendo. Lugo Card. de Euch. d. 22. num. 25. Fagund. præc. 1. lib. 2. cap. 7. num. 5. Bauni tr. 6. de Sær. f. Misfa. qu. 2. Trul. libr. 3. Deoal. cap. 1. dub. 5. numer. 15. Dicastil. tract. 5. de Sacram. d. 5. num. 109 citans Nauarrum, Gesualdum, Coninchum, Caietanum, Azorium, & Henriquez. Bonac. d. 4. de Euch. qu. ultim. pun. 11. num. 24. Filiuc. tr. 5. numer. 213. Bassus verb. Misfa 8. num. 6. Medi- na summ. cap. 19. §. 9. Llamas part. 3. Metho c. 5. io. Hurtad. de Sa rif. 8. i. d. 5. diffic. 2. Layman tract. 7. cap. 3. Candid. disq. 25. articul. 29. dub. 11. Nugnus question. 8. articul. 6. dub. 2. & alii.

186 Ego quidem primam sententiam, Bauni ve- nia, improbabile esse reor, affero que mortaliter Prima sententia. deliquerit eos, qui toto Sacri tempore, aut maiori baliliori eius parte confabulantur; quia sine attentio- esse reor ne vila assistunt. Crediderim vero, sufficiens ab eis impleri præceptum, si non continuo, sed interpolat colloquuntur, dummodo attente assistant consecrationi, & aliis, quæ in Misfa præcipua habentur; cetera enim, quæ interolate attente non audiunt, pro parva ma- teria reputarim. Mecum Suares vbi sfp. Har- do, Layman, Coninch, Trullench, & alii.

C A P V T X.

Circa audiendi Sacrum Inten-
tionem.

D V B I V M XXXVII.

An ut huic præcepto satisfacias, ultra voluntatem audiendi Sacrum, nece-
saria sit formalis sive expressa voluntas
audiendi; illud sub intentione præceptum
implendi?

187 V P P O N O, ad satisfaciendum præcepto, necessariam esse intentionem, seu voluntatem liberam audiendi Sacrum, quocumque præceptum necessaria est intentione gerendi opus præceptum. Sua. tom. 3. in 3. part. d. 88. sect. 3. Filiuc. tra. 5. num. 210. Lugo de Sa- ram.

eram.dub.22.numer.23. &c omnes. Quæsierim
verò, num præter voluntatem audiendi Mis-
sam sit etiam uecessaria formalis, vel expre-
sa voluntas audiendi illam sub intentione im-
plendi præceptum?

188 Necessaria est. Quia præcepti impletio opus
Necessaria est obediens. Ergo huiusmodi intentio pro-
fus est necessaria: Sic Medina C. de Orati. quæs.
16. Petr. Ledel p. 1. sum. c. 7. concl. 10. citans D.
Antoniu, part. 2. titul. 9. c. 10. Paragraph.
11. Nugnus question. 83. articul. 6. dub. 2.
Nauar. ad c. p. Quando, not. b. 13. nu-
mer. 27.

189 Non est necessaria. Quia præcepta solum
Necessaria obligant ad gerendum actus, quos præcipiunt:
Ergo ut præceptum audiendi Missam impleatur,
sufficit generalis voluntas illam audiendi.
Ita Sanch. 1. sum. c. 13. nu. 9. Valsq. 1. 2. q. 100. a.
9. in expo. liter. 5. Valent. 10. 3. d. 6. q. 1. pun.
vlt. Hurt. 1. d. 5. de Sacrif. Mis. diff. 3. Bonac.
d. 2. de legib. q. 1. pun. 10. nu. 9. Salas de legib. d. 9.
sæt. 1. & alij.

190 Huiusmodi. Longe probabilius affirmo minime esse ne-
cessariam formalem, & expressam voluntatem
Missam audiendi sub implendi præceptum
intentione, qui nec dum virtualem ne-
cessariam esse Dub. proximo affirmabo.

D V B I V M XXXVIII.

An necessaria sit saltē ad satisfacien-
dum huius præcepto? voluntas implicita, vel
virtualis audiendi Sacram sub intentione
implendi præceptum?

191 Q Vamuis ad præcepti huius impletionem
necessaria non sit voluntas formalis &
virtualis in-
expresa audiendi Missam sub intentione im-
plendi præceptum, est tamen necessaria virtua-
lis seu implicita intentio. Quia huiusmodi
præceptum præcipit actum humanum; actus
autem humanus auditio Sacri non sit sine
voluntate, componitur enim ex præsentiā mo-
tali, ex attentione, & ex intentione formalis,
vel virtuali implendi præceptum: ergo illa
intentione necessaria est, ut hoc præceptum im-
pleatur. Sic Suan. 10. 3. in 3. p. d. 88. sæt. 3. Fagun-
dez præc. 1. 1. 2. 7. n. 11. Molfel. sum. tr. 10. c. nu.
27. Manu. p. 1. cap. 12. concl. 2. Azor. tom. 1. 1. 1.
cap. 1. quæst. 1. Villalob. tract. 8. diff. 35. num.
9. Marchin. de Sacram. Ord. capit. 17. nu-
mer. 8.

192 Necessaria non est huiusmodi implicita seu
virtualis intentio. Quia præcepta solummodo
obligant ad actus, quos præcipiunt ergo ut im-
pleatur, sufficit præceptos actus executioni
mandari. Ita Dicastil. nr. 5. de Sacram. d. 5. dub.
3. nu. 6. 4. Amicus to. 1. d. 4. sæt. 2. n. 44. Diana p. 3.
tr. 6. rof. 68. & 77. Trull. 1. 3. Decal. cap. 1. dub.
5. nu. 19. Card. Lugo. de Sacram. d. 22. numer. 24.
Sanch. 1. sum. c. 13. n. 9. Valsq. 1. 2. q. 100. art. 9. in
expo. liter. numer. 5. Valent. tom. 3. d. 6. quæs. 2.
pun. 6. 1. Hurt. de Sacrif. Mis. dub. 5. diff. 3.
& alij.

193 Qui probabilius dico, ad impletionem præ-
ceptorum necessariam non esse, quod eorum
actus sicut ex intentione formalis aut virtuali

implendi illa ob rationem pro secunda sen-
tentia expressam, probabilius esse reor, præfa-
tam intentionem ad implendum audiendi Mis-
sam præceptum, minime requiri. Itaque præ-
cepta solum obligant ad actum, quem præci-
piunt: unde sufficit, eum actum efficere, vt illa
impleamus; & necesse non est, ut ipsum actum
geramus ex intentione formalis, aut virtuali
implendi præceptum. Nam cum solum præci-
piant, vt sponte ac voluntariæ actu humano
operata geramus, nullatenus requiritur, vt ea
faciamus ex formalis, aut virtuali voluntate
obediendi, vel implendi præcepta. Unde si sum-
mo mane Missam audiisti attente immemor
obligationis diei Dominicæ, præceptum im-
pletisti, nec teneris aliam audire, nec mutare
voluntatem, vt per illam satisfacias; quia iam
gessisti actum imperatum per præceptum au-
diendi Sacrum. Ita Hurtado.

D V B I V M XXXIX.

An qui omnino inuitus cogitur Sacro interesse:
Impletat præceptum?

194 I Mplet quidem. Quia absolutè præceptum,
quod actum præscriptum executioni dari
solummodo obligat, exequuntur. Sic Victoria
cuius sententiam probabilem esse Salas affir-
mat de legib. d. 9. sæt. 2. n. 34.

195 Minime implet. Quia qui aliquid per abso-
lutam vim efficit, sive omnino inuitus, non
habet intentionem illud gerendi, ad satisfa-
ciendum vero præcepto, intentio illud exe-
quendi requiritur. Ita Amicus tom. 5. d. 4. sæt. 2.
n. 45. Dicastil. nr. 5. de Sacram. d. 5. dub. 6. nu. 70.
Trull. lib. 3. Decal. cap. 1. dub. 5. num. 17. Laym. lib.
1. tr. 4. cap. 4. num. 9. Suan. tom. 3. in 3. p. d. 88.
sæt. 3. & lib. 3. de legib. cap. 19. numer. 4. Sanchez
lib. 1. Decal. cap. 13. num. 5. Bonac. de legib. d. 1. q.
1. pun. 1. 10. num. 6. Sotus libr. 2. de ins. quæstion.
3. articul. 9. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 2. quæ. 6. Salas
citatius.

196 Hon solum probabilem hanc senten-
tiam, sed certam mihi esse profiteor. Quia non
miti hoc cer-
tantum præceptum obligat actum iniunctum
exequi, sed operantis intentionem faciendi il-
lud requirit. In casu autem nostro inuitus om-
nino operatur.

D V B I V M XL.

An satisfaciat præcepto audiendi Sacrum,
puer, qui quamvis attente illud au-
ditat, non tamen audiisset, ni-
si eum parent, aut Pe-
dagogus tra-
heret?

197 N On satisfacit. Quia qui tractus à paren-
te, aut Pedagogo Missam audit, quam
alias non audiret, manifeste actum præceptū
sine intentione gerit. At præceptum non im-
plet, qui id exequendi intentionem non habet.
Sic D. Antoniu. p. 3. tit. 9. c. 10. §. 2. Molfel. sum. tr.
3. cap. 17. num. 46.

Procul

SCORAP.

col. Mar.

1. V. VI. VII.

E. LV

24 Theologie Moralis, Lib. XLII.

198
Satisfacit
quid m.

Proculdubio satisfacit. Quia l' cet attractus non esset, Missam non audiret, & ex renitentia deliquit: attamen iam attente audit, & potest reformatre priorem intentionem omittendi praeceptum. Ita Sanchez lib. 1. Decal. cap. 13. num. 8. Suari. 10. 2. de Relig. libr. 4. cap. 26. numer. 12. Bonac. de Legib. d. b. 1. question. 1. punct. 10. numer. 5. Lugo. de Sacram. d. 21. num. 23. & alij communiter.

199
Verius hoc
michi.

Certe famili, serui, filii, pupilli, alumni, & si qui sunt alij, qui Missam audiunt coacti à dominis, parentibus, ac Pedagogis, alias non audituri: praecepto audiendi eam satisfacunt. Nam quamus in eo delinquent, tamen cum eo peccato possunt habere implédi praeceptum, intentionem?

D V B V M X L I.

An filii famili aut pupilli, dum Missam actum audiunt, hanc actum eliciunt. & hanc intentionem habent: Non audi- remus, nisi à parente, hero, aut Pedagogo cogeremur; implent praeceptum?

200
et epi non
implent.

Præceptum non implent. Quia per eum actum formalem excludant virtualem intentionem, & voluntatem audiendi Sacrum & satisfaciendi præcepto. Et quia tunc non datur pigritia, vt ex itineris molestia, sed repugnatio ex parte rei Sacrae, & positiva declaratio, quod id contra voluntatem efficiant. Sic Suar. tom. 3. in 1. part. 8. 88. sed 3. verb. Circa posteriorem partem. Petr. Ledes. sum. part. 1. capit. 27. post 10. concl. Molfessi. tract. 3. cap. 17. numer. 46. citans D. Antonium, Sotum, & alios.

201
implent præ-
ceptum.

Implent quidem præceptum, si attentione requisita audiunt, quamus dom audiunt, & voluntem non audiendi voluntatem gerant, nisi co- gerentur. Quia hi omnes comparandi sunt il- lis, qui metu gravi, & in virum confitante cadi- ente præceptum implent, alias non implerunt, nisi metu cogerentur. At hi, qui metu gravi præceptum implent, satisfacunt. Ita Sanchez tom. 1. Decal. libr. 1. cap. 13. numer. 8. Fagundez tract. 1. lib. 2. cap. 7. numer. 19. Sotus lib. 2. de in- question. 3. art. 9. male à Molfesio pro contra- ria sententia allegato. Azor tom. 1. 10. c. 12. qu. 9.

202
Hoc probabi-
lius esse reor.

Probabiliori hanc sententiam esse cen- suerim. Et quidem quamus omnes illi mortaliter delinquent: cum nec metus gravis, nec re- terentia gravis tollat libertatem, sed tantum imminuat, illa implatio adhuc libera manet, & est actus liber, & humanus, ac proinde illi sa- tisfit præcepto, ita vt nulla maneat illius rursum implendi obligatio.

D V B I V M X L I I.

An qui vult Missam audire, non tamen intendit præceptum implere: satisfaciat præcepto?

203
Quasi nū-
fatu.

Dupli modo id potest contingere. Vno, si quis audiatur Sacrum in die festo, mente di-

ctans: Volo audire hanc Missam ex deuotio- ne, postea aliam ex præcepti obligatione exaudiam. Alio si absolute dicat: Volo audire Sacrum, sed nolo præcepto per illud satisfacere: nec intentionem habet audiendi postmodum aliud, per quod satisfaciat. Requiero, num huin- modi Sacri auditione vna & altera satisfaciat ille præcepto?

Non satisfacit sed tenetur aliam Missam au- dire, & lethaliter delinquit, si non audiatur: nec potest mutare animum dicendo: Volo per Mis- sam auditum præceptum implere. Quia ille, qui debet centum Petro, non satisfaciet debito, totidem eidem Petro liberaliter donans, etiam postea mutet voluntatem, & dicat, se per illam donationem velle debito satisfacere: donatio enim fuit actus liberalis, & solutio debiti est actus iustitiae commutatio. Ergo pari ratione, si quis Missam audiatur in die festo ex deuotio- ne, vel cum intentione non satisfaciendi præ- ceptum, sed audiendi aliam, per quam satisfaciat: vel cum intentione aboluta aliam non audi- di: non poterit postea mutata voluntate, priori- rem Missam præcepto satisfacere: quia illa fuit audita velut ex donatione liberali; hac autem est quædam obligatio præcepti instar debiti iustitiae. Sic Medina de orat. q. 16. A. 10. p. 1. 7. cap. 2. 9. 6. & 1. 10. cap. 12. qu. 8. Nauar. de orat. cap. 16. num. 7. 4. Rodriguez. p. 1. sum. c. 144. num. 2. Nugh. q. 3. art. 6. Petr. Ledes. cap. 27. post 10. concl. ci- tans Martinum de Ledes. Henriquez lib. 9. cap. 25. numer. 6. Angl. florib. par. 1. vbi de orat qu. 4. diffic. 4. Sylvi. 1. 2. qu. 100. art. 9. concl. 3. Molfes- sum. tr. et 10. cap. 1. num. 31. Baldel. l. 5. d. 2. 5. n. 20. & alij.

Satisfacit quidem præcepto, nec mortaliter delinquit, si animum habuit audiendi aliam plane. Missam quo præceptum impleret: peccat vero mortaliter, si exprimum animum habuit non satisfaciendi præcepto per illam, nec audiendi aliam eodem die, qui satisfacret. Peccat in- quam mortaliter non contra præceptum specia- le audiendi Sacrum, cum illud non obliget nisi ad actum ipsum externum auditionis. Sacri- berum, & humanum, quocumque modo, ac in- tentione audiatur: sed contra præceptum natu- rale diuinum, quo quisque tenetur legi, ac Legislatori esse subiectus iusta præcipienti. Ratio huius conclusionis est, quia præcepta non obligant ad habendum intentionem illius sa- tisfaciendi, sed ad gerendum solummodo opus per illa præscriptum. Vnde nullus præcep- tum violat eo, quod nolit habere intentionem formalem, aut virtualem volendi illi satisfa- cre: ac proinde non violantur præcepta con- traria intentione, ac voluntate. Ita Bonac. dub. 1. de legib. qu. 1. p. 1. 10. numer. 16. Henriquez. 1. 9. cap. 25. num. 6. Suar. tom. 2. de Relig. 1. 6. c. 26. num. 8. & 1. 3. de legib. c. 29. num. 12. Lefsi. de bor. Canon. dub. 1. 0. numer. 59. Vafq. 1. 2. qu. 100. art. 9. dub. 1. Francolin. de tempor. c. 27. Reginald. l. 1. 8. num. 150. Fillius. tract. 23. numer. 251. Nald. verb. Diuinum Officium, num. 3. & 8. Garcia de Benf. tract. 1. part. 3. c. 1. numer. 198. Arag. 2. 2. qu. 8. 3. art. 5. Valent. tom. 3. dub. 6. qu. 2. punct. 10. Lugo. Cardin. de Sacram. dub. 22. numer. 24. Palao de legib. dub. 1. punct. 17. numer. 11. & 12. Trul. lib. 2. Decal. cap. 2. dub. 16. nn. 27. & alij plures, qui eandem circa Horas Canonicas ver- fiant questionem.

Crediderim

Se^ctio II. Dubia De Præcepto I. 25

106
Nuptiis
probabilem, ac tutam. Licer autem Pater Fa-
gundez præc. 1. l. 2. c. 7. n. 17. magis in primam
inclinet quia plures, inquit, *Doctores habet, &*
gravis reservatione: Ego plus inclino in secundam,
qui & plures iam Doctores habet, & fortiori
naturam fundam. Nam per leges, ac præcep-
tum solum imperatur nuda, libera, & humana
executio externi operis: & non ut fiat ex inten-
tione formalis, aut virtuali: cum vero in casu no-
stro actu humano ac liberis Missa audiatur, quâ-
vis quis nolit satisfacere, verè satisfaciet; nec
enim est in manu hominis præceptis non satis-
facere, posito quod velit, opera, quæ illa impe-
tent, efficere; nam si vult actum gerere impera-
tum, necessario satisfacit: est namque implicatio
quædam, velle facere actum per legem humanam
præceptum, & velle legi non satisfacere. Pro-
festo diuina ratio est in debito de iustitia, &
de præcepto, nam iustitia obligat ad equali-
tatem seruandam inter debitum, ac solutionem
debiti, quæ equalitas non feruatur, quando de-
bitum non soluitur ut debitum, sed ex liberali
intentione donandi. Actus vero ille audiendi Sa-
cram ex deuotione, & cum positiva intentione
non satisfaciendi præcepto, fuit liberalis ex in-
tentione agentis, natura tamen sua cadit sub
præceptum: & cum præceptum non curat, an
opus ex deuotione, vel alia intentione fiat, non
est necesse, ut semel ex deuotione effectum ite-
rum fiat ex præcepti necessitate. A Castro Pa-
lao didici.

D V B I V M XLIII.

*An dum Missa assit, & per extasim in diuino-
rum contemplationem elevaris: Imples præ-
ceptum?*

107
In qua quid.
Imples quidem. Quia perfectè comples præ-
cepti finem, & voluntarie te ad Missam au-
diendam applicasti, in qua formaliter, aut vir-
tualiter perfisi. Sic Trull. l. 3. Decal. c. 1. dub. 5.
num. 14. Petr. Leder. p. 1. sum. c. 27. post II. concl.
Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 3. & alij.

108
Non imples. Quia non censeris praesentia
humana, ac morali Sacro præsens. Ita Card. Lu-
go de Sacram. d. 22. n. 19. Luisi. de Torres in se-
lect. g. 1. d. 16. dub. 7. & alij.

109
Equidem si ita per extasim ad Deum es ele-
vatus, ut nulla in te sensus cognitio remaneat,
ut Missa attendas, nullatenus præceptum im-
ples, nam praesentiam non geris humanam. Si
autem ita raperis ad Deum, ut in te maneat ali-
qualis cognitio, & attentio ad Missam, vere
præcepto satisfacies. Et hanc esse Doctorum
prosecunda sententia citatorum mentem existimo.

D V B I V M LIV.

*An. dum Missa assit, Psalmos (ex. c.) vel
alij quid ad Deum pertinens scribis: sa-
tisfacias percepto?*

110
In qua facias
Satisfacias quidem. Quia scriptum eiusmodi
ad Deum dirigitur, & quemadmodum, qui
Escr. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI. P. II.

dum Missam audit Officium diuinum legit, sa-
tisfacit præcepto, quia lectio illa ad Deum diti-
gatur; hand aliter de scriptione pia dicendum
videtur. Sic Marchin. de Sar. Mif. str. 3. p. 3. c.
17. n. 11.

111
Minime satisfacias. Quia scribendi actio, má-
xime dum magna cum attentione exercetur,
moraliter attentionem interiore ad impletio-
nem præcepti requisitam excludit. Ita Card. Lu-
go de Sacram. d. 2. n. 25. Llamasp. 3. Metho. §. 9.
Reginal. l. 1. 9. n. 13. Hurtad. d. 5. de Sacrif. Mis-
siff. 2. Suar. tem. 3. in 3. p. d. 88. sect. 3. Angel. v.
Missa, §. 8. 2. 1. Caiet. sum. Feltorum viola. Bo-
nac. l. 1. deleg. d. 1. p. n. 11. n. 24. Henrig. l. 9. c. 25. n.
5. Nuar. sum. c. 2. n. 6. Azor. l. 7. c. 5. qu. 6. & alij.

No satisfacit.

Hanc sententiam verâ vnicè esse crediderim.
Nec paritas de Officij Canonici lectio contraria
trum iudicet; quia oratio magis accinit Mis-
sæ attente auditioni, quæ scriptio. Vnde absolu-
te afferro, quæcumque sint, quæ scribas, dum no-
table spatiuum Missæ procedit, te minime præ-
ceptum adimplere.

212
Hoc unitè
verum esse
iudicet.

D V B I V M V.

*An si ista Missa ex deuotione animo non im-
plendit præceptum tal Missa auditione, sed al-
terius, quam postmodum intendis audire si dein
de mutas voluntatem secundam audiendi: Ut
prima quæcum ex deuotione audisti, præcepto sa-
tisfacias, debeat intra obligat. onis tempus mu-
tare animum & velle admissi e præceptum per
Missam ex deuotione auditam?*

113
Debet muta-
re animum.
D Ebes animum tu utare, & alium voluntâ-
tis actum elicere, quo velis præceptu im-
plere per Missam ex deuotione auditam. Qui
eiusmodi nouus actus non elicitor, illa Missa
ex deuotione audita semper manet, & instax
adhuc aliam ex præcepto audiendi obligatio
Sic Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 3. Arag. 2. 2. q. 8. 3.
a. 13. Lessi. de hor. can. dub. 01. n. 59. Coninch qu.
83. a. 6. n. 3. 09. Trull. l. 1. Decal. c. 7. dub. 16. n. 14. &
l. 2. c. 2. dub. 6. n. 27. & l. 3. c. 1. d. 5. n. 19.

114
Non debet.
Non tenoris animum mutare, & illum actu
num voluntatis elicere, quo velis per Missam
ex deuotione auditâ præceptum implere. Quia
Ecclesia solum imperat, ut die festo Missa au-
diatur, quæ quidem iam auditâ fuit: vnde tibi
sufficit, aduertere, quod iam præcepto per Mis-
sam à te auditam satisfecisti, ut aliam audire non
tenearis. Ita Cardin. Lugo de Sacram. dub. 22.
numer. 24. Leand. præc. 1. tract. 2. dub. 1.
quæf. 9. 2.

115
Autem 106
solum.
Certe qui die festo audit Sacrum ex deu-
otione, intendens per illud non satisfacere præ-
cepto Ecclesiæ, sed aliud postmodum exam-
dire, vere satisfacit per illud præcepto,
nec ad quicquam aliud postea tenetur, ni-
si ut, posito quod postea nolit aliud Sacrum au-
dire, simul etiam desinat habere voluntatem non
satisfaciendi præcepto Ecclesiæ per Sacrum,
quodiam audiuit. Nam si pergeret velle non
satisfacere Ecclesiæ per Sacrum audiendum, & tam
simul nollet audire aliud, implice velle Eccle-
siæ non obediere, id est quæ contra virtutem obe-
dientiæ peccaret. Non tamen tenetur pos-
situ illam voluntatem reuocare, quia mala
C non

SCORAR

col: Mor.

IV. VI. VII.

EV

26 Theologiæ Moralis. Lib. XLII.

non fuit, sed bona: fuit enim voluntas audiendi plura Sacra; unde sufficiet, ut se negatiū habeat. A Lugo accepi.

D V B I V M XLVI.

Votum emisisti unam Missam audiendi, quam animo non satisfaciendi voto exaudis: Teneris ne aliam audire, ad voti satisfactionem?

²¹⁶ ^{Teneris qui dem.} **T**eneris plane. Quia audiens Missam illam quasi ex deuotione animo non satisfaciendi voci obligatione, tacite videris votum prorogare, quod verè potes, cum à te penitent. Sic Baldel. l. 5. d. 25. n. 21. Suar. 10. 2. de Relig. l. 4. cap. 26. n. 8. Ledesm. p. 1. f. 1. f. 27. post f. 1. c. 1. & alij pro lentiens prima. Dub. 5. 3. relati. n. 213. Non teneris. Quia verè voto fecisti fatis per Missam à te auditam, cum verè illud præstiteris, quod voulisti. Ita Sanch. l. 1. Decal. c. 13. n. 18. & l. 4. c. 13. n. 40. Bonac. 10. 2. d. 1. q. 1. p. 1. 10. m. 21. Trul. l. 1. Decal. c. 2. dub. 1. 6. n. 27. Diana p. 3. tr. 6. ref. 77. & alij.

Existimatim, te per intentionem illam non satisfaciendi voto illius Missæ auditione, non voluisse prorogare tuum votum, aut denuo voulisse, si nec posse; sed solum voluisse per alia Missam voto satisfacere: cui quidem iam per illius Sacri auditionē satisfecisti. Itaque si Missam audis, ad quā ex voto, aut ex penitentia Sacramentalē obligaris vel animo non satisfaciendi, non teneris aliam Missam audire. Nā cum hæc obligent per modū præcepti, eo ipso censetur adimpleri, quo debitū opus voluntariè adimpletur: nec est in voluntate adimplentiō nō satisfacere voto, vel penitentie iniunctę, quoties substantiā rei promissę, aut iniunctę adimpler. Et hoc militat, etiā votū, vel penitentia sunt disuncta, & penitentis seu voulens adimplat alteram partem absque intentione votū, vel penitentiam adimplendiā, nam re ipsa rem promissam adimpler. Me Sanch. docuit.

C A P V T XI.

Circa corpoream ad Sacrum audiendum assistentiam.

D V B I V M XLVII.

An qui commode potest audire, ac videre celebrantem teneatur ad utrumque huius vi præcepti?

²¹⁸ ^{Nōnulla suppono.} **V**PPONO, teneri fideles ad huius præcepti satisfactionē assistere Missa non solū mente, sed & corpore. Quia assistere Missa, est actio quæd corporalis. Hæc autē præfentia intelligēd est moraliter, ita ut qui assistit, valeat aliquo modo dignoscere quidnā Sacerdos agat. Necessariū autem nō esse, ut quis videat celebrantē, aut eius verba audiat, sed solum ut mēte, ac corpore assistat. Omnes Sic. Quæquierint vero, an qui commode potest audire, ac videre celebrantem, ad utrumque ex vi huius præcepti teneatur?

Licet non sit necesse audire, aut videre cele-

brantem, ut pater in procul adstantibus, debet tamen tamen quis ita corpore interesse, ²¹⁹ ^{Teneris qui dem.} ut si cōmodo possit, videat, & audiat. Qui enim de industria anerit oculos, obstruitque aures, præcepto non satisfacit, etiā mente attendat. Quia videtur vel cōmūnem Ecclesiæ consuetudinem affectatè violare, qua vulgariter dicitur, Missam audire, Missam videre. Sic Lamas p. 3. Metho. c. 5. §. 9. Ioan. de la Cruz sum. vbi de 4. præc. a. 2. concl. 2.

Non tenetur quis etiam si commode valeat huius præcepti vi audire, aut videre celebrantem. Quia si id requireretur, non obligaretur cœcūs aut surdus, quod nullus admittit. Porro audire Missam in iure accipitur pro interesse Missæ mente, & corpore humano modo. Ita Fagund. præc. 1. l. 2. c. 7. n. 7. Tolet. l. 6. c. 6. n. 1. Lugo d. 22. de Sacram. n. 19. Dicastil. tr. 5. de Sacram. d. 5. dub. 2. n. 19. Gesuald. de Sacram. tr. 17. c. 2. n. 19. Graf. l. 1. c. 3. 4. n. 8. & alij communiter.

Certum mihi, audire Sacrum, non esse intellectu percipere, quæ in Missa dicuntur: non enim rufici Missam audirent. Nec videre ea, ²²⁰ ^{Hoc mihi certum.} quæ in Missa geruntur; nam cœci non possent inplerē præceptum, quos tamen implerē certum est. Vnde potest quis clausis, ne diuagetur oculis Missam audire, vti Fagund. ait.

D V B I V M XLVIII.

An qui simul est surdus, mutuus, & cœcūs, teneatur Missam audire?

Non tenetur. Quia impotens omnino est, ²²¹ ^{Non tenetur.} cum non valeat, que geruntur in Missa percipere. Sic Lamas p. 3. Metho. c. 5. §. 9.

Tenetur plane. Quia potest apte Missæ mēte ac corpore interesse. Ita Fagund. præc. 1. l. 2. c. 7. n. 3. profatus: Hinc patet evidenter tene i ilium qui simul est mutus, surdus, & cœcūs, Missam audire, cum moraliter loquendo se si aliquo exerto presentialiter adesse, & ad id, quod sit, posset attendere, idque percipere.

Ego autem de surdo simul ac cœco si à nativitate non sit, hoc certum esse affirmo. De ²²⁴ ^{Autem.} surdo simul cœco, ac muto à nativitate haud ²²⁵ ^{solitus.} absolute afferere auderem, mei P. Facundi venia; sed casu, quo ex externis signis innueret, se percirellare legis obligationem; alioqui me cum huiusmodi homine tanquam cum fato gererem, qui ad præceptorum impletionem minime adstringitur. Vidi, fateor, aliquem surdum, *mutum, ac cœcum simul tanta ad callendum dexteritate pollere, ut de hoc non dubitarim, ad assistendum Sacro esse obligatum.

D V B I V M XLIX.

Ut quis Missa audienda præceptum impletat, tenetur adesse intra Ecclesiam, in qua celebatur?

Tenenetur quidem. Quia qui extra Templum ²²⁶ ^{Teneris qui dem.} adest, non dicitur moraliter esse corpore ^{dem.} præses. Sic Filliac. tr. 5. n. 209. Trull. l. 3. Decal. c. 1. dub.

Sectio II. Dubia, De Præcepto I. 27

1. dub. 5. m. 13. Machad. l. 2. p. 4. tr. i. docum. 3. n. 3. Gesualdo. de Sacram. tr. 17. c. 2. n. 34. citans Bonacinan.

126 Non tenetur. Quia potest apte extra Tempulum, existens dici moraliter præsens corpore Missæ, cum facile possit aliquomodo dignoscere quid celebri sagat, & in quanam parte Missæ veretur. Ita Reginal. l. 19. n. 12. Cardin. Lugo. de Sacram. d. 22. m. 1. o. Portel. in addit. ad dub. Regul. v. Indulgencia, m. 7. Diana p. 4. tr. 4. resol. 13. Pasqualig. decis. 17. 3. m. 4. Dicatil. de Sacram. tr. 5. d. 5. m. 43. Hurtad. de Sacrif. Miss. d. 5. diff. 127

Præcepto nomine audiendi Missam intelligitur corporalis, assistentia moralis qua quis corporaliter & humano modo assitit, & adiutorio, vel vidēo, vel saltē ita comitādo seu fociādo alios videētes, aut audiētes, quāuis sit extra Ecclesia, (vt cōtingit, quādo locus, in quo Missa celebratur, multitudinem confluentem non capi) si ex signis, & gestu aliqua Missa colligere valeat, & ad multitudinem assistentū moraliter pertinere cōsideratur. Hinc affero, satisfacere præcepto, qui ex atrio aut cōmeterio Templi Missam audit, vel qui ex fenestra assitit, quando in platea Sacrum celebratur. Lugo legēdus.

D V B I V M L.

Missam, que in Templo celebratur, quis ē fenestra domus extra Templum extracta exaudi: Impletne præceptum?

128 Non implet. Quia non videtur esse moraliter præfēns, nec ad fidelium circumstantiam certum pertinere, vt ei possint illa verba Canonis, Et omnium circumstantium applicari. Sic Filli. tr. 5. m. 209. Trull. l. 3. Decal. c. dub. 5. n. 13. Diana p. 4. tr. 4. resol. 154. Portel. v. Indulg. n. 8.

129 Implet quidem, dummodo valeat vide, aut audire, aut aliquomodo dignoscere, quid in Missa Sacerdos peragat. Quia sic assistens vere dicitur Missa moraliter esse præfēns, sicut dicitur adesse qui ē fenestra domus Missam, qua in platea celebratur exaudit. Ita Cardin. Lugo de Euchar. d. 2. n. 21. Gordon. to. 2. Theol. Mor. 1. 6. 9. 7. c. 2. §. 3. n. 12. Dicatil. tr. 5. de Sacram. d. 5. dub. 4. m. 59. Pasqualig. de if. 17. 3. Lega Diana m. 10. tr. 11. resol. 7. & tr. 14. resol. 47. alios citans.

Hanc sententiam longe probabiliorē esse existimo. Quia (vt ex Cardinali Ioanne de Lugo Sapientissimo dīcī) potest contingere esse adeo vicinam Altari fenestram, vt moraliter præsentiam non impedit, prout de fato (inquit ille) in hoc nostro Collegio Romano habemus Sacellum priuatum, cuius Altare à fenestris domus aduersa non plus quam triginta passus distat: & prouide ab illa fenestra audiiri potest, aut percipi Missa, licet via publica intercedat, ac si intra Ecclesiam parnam audiretur ab aliquo ibi existente.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. V. I. P. II.

D V B I V M L I.

Existens quis in choro stricto post Altare Missam audit: impetrare præceptum?

130 Remitto, iuxta usum Romanum chorum Regularium adiutriū solere post maius Altare, muro interiecto. Quāquierū itaque, num sionis. implet præceptū, qui in huiusmodi choro existens Missam audit?

Non implet. Quia etiam si audiat Sacerdotē 232 eum non videt, nec præfēns Sacrificio est. Sic Non implet. Llamas p. 3. Metho. c. 5. §. 9.

Implet profecto. Quia qui verba celebrantis audit, aut signo dignoscit, quid Sacerdos 233 dicitur, aut in qua parte Missa ducatur vere dicitur præsēs esse moraliter, immo physice Sacrificio Ita Gordon. to. 2. Theol. Mor. 1. 6. 9. 7. c. 2. n. 12. Reginal. l. 19. n. 12. Cardi. Lugo de Euchar. d. 2. n. 21.

Hoc verum vnius esse crediderim. Nā vt quis 234 præceptū implet, non requiritur, videat Altare, Religiosi enim illi, qui in choro canunt nō 235 vident Sacerdotē iuxta usum Romanum præfatum, & tamē proculdubio implet, quia re vera moraliter Sacrificio assitunt. Et idem (adit Lugo) partem posteriorem Altaris choro correspondentem. Ex Lugo Card. resolui.

D V B I V M L I I.

Missam quis audit post Ecclesia parietem existens: satis faciūe præcepto?

131 Non satisfacit. Quia intra Ecclesiam debet quis adesse, vt verē præfēns esse cēnatur. Sic Llamas p. 3. Metho. c. 5. §. 9. Et Trull. l. 3. Decal. c. dub. 5. n. 13. Filli. tr. 5. m. 209. Machad. l. 2. p. 4. tr. 1. docum. 3. m. 3. afferentes, eos, qui domi ē regione v. gr. fenestræ, vel portæ Ecclesiae Missam audiunt, præceptū non implet, quia præfētes moraliter nō dicuntur, licet audiant, & videant: Ergo effaciatus implet præceptū abnegabunt, eum, qui existens post parietem, Missam conatur audire.

Satisfacit quidem si vel audiat verba, vel aliquo signo dignoscit, quid agat Sacerdos. Quia nec clariū non est, vt Templum ingrediatur, sed vt moraliter ad illud accedat: at qui post

Templi parietem præfato modo Missam audit, ad Ecclesiam accedit, & moraliter præsēntia Sacrificio adstat. Ita Gordon. to. 2. Theol. Mor. 1. 6. 9. 7. c. 2. n. 12. Reginal. l. 19. n. 12. Lublin. v. Fagundez, n. 13. Diana part. 10. m. 14. resol. 47. & alij.

132 Longe hoc probabilius. Neque enim obstat quod maneat post parietem extra Ecclesiam, (vt fieri assolet cum locus capax non est totius multitudinis, quā ad audiendum Sacrum confluit.) Dummodo moraliter censerī valeas de numero eorum ēsse, de quibus in Canone Missa dicitur: Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, &c. Profecto, (vt amplius doctrinam exponam) si Missa in altatū diceretur, non satisfaceret (vt Fagundez afferit præc. 1. libr. 2. cap. 7. m. 3.)

C 2 præceptū

28 Theologiæ Moralis. Lib. XLI.

præcepto qui foris affligit nihil videns, vel audiens, nullumque signum capiens, vnde dignoscet quidnam Sacerdos ager; quia in re vera non afflitteret moraliter. Nec sufficit esse aliquem intra Ecclesiam (cum Cardi. Lugo loquor de Euchar. 22. n. 20.) v. gr. in Basilica Romana S. Petri, & habere intentionem audiendi Missam, quam scit tunc dici in aliquo Altari illius Templi cum tanta est distantia, vt extrahat illum ab humana præsentiâ. Porro hoc est regulandum per prudentis arbitrium ad iudicandum, an homo dicatur moraliter præfens illi actioni, ita ut humano modo dicatur afflittere. Diana lege.

culpa censuā contraxerit; quāvis enim in eo deliquerit, tamen postquam factus est impotens ad Missam audiendam, minime non audiendo de novo delinquit. Vnde illorum Doctorum, quos Azorius memorat, sententiam omnino falsam esse crediderim.

DVBIVM LIV.

Excommunicatus, vel interdictus facile potest à censura absolucionem obtinere; si eam obtinere non vicitur, tensio est violationis Ecclesiæ si ci baius præceptu.

Reus est plane. Quia cum facilis sit absolutionis imprestitio, non potest ex impotentiâ exculari, à qua potest sele ad impletio- nem præcepti expedire: Ergo reus est violationis præcepti. Sic Nognus in 3. p. 9. 83. art. 6. Quem nonnulli Recentiores sectantur presso nomine à Leandro citati præc. tract. 2. dub. 2.

9°. s. Non est reus. Quia præceptum audiendi Sacrum solummodo eos obligat, qui non sunt impediti: excommunicatus autem, aut interdictus participare in diuinis ab Ecclesia impeditur: Ergo non obligatur ad Missam audiendam, nec nouū peccatum patrabit non procurando facilem absolutionem obtinere. Ita Bonac. de Sacr. Mis. d. 4. q. 1. v. 1. p. 1. n. 2. & de Cen- sur. d. 2. q. 2. p. 1. n. 1. v. 4. Nauar. sum. c. 2. n. 3. Vgolin. lib. 1. n. 13. s. 1. Henr. lib. 1. n. 2. v. 7. num. 2. Say. lib. 2. c. 1. n. 24. Auila de Censur. p. 2. c. 7. d. 4. d. 7. Suar. 10. i. n. 3. v. d. 88. sett. 6. Conih. d. 1. 4. dub. 7. n. 5. 6. Sa. v. Mis. aud. n. 1. Nald. v. Mis. n. 19. Diana part. 5. tra. 8. 9. ref. 8. 8. Dicatil. de Sacr. m. 8. dub. 10. §. 2. n. 1. 4. & 1. 4. 9. Hurtad. Scortia. Marchinus. Ledesma. Fagundez. Tullench. Villalobos. & Graf. his, quos memorat, ac sequitur Leander citat. ius.

Probabiliorē longe hanc esse sententiam vides ex Doctorum eam assertum numero ac gravitate. Certe Ecclesia non obligat eum, qui censura est adstrictus, absolutionē censur obtinere, vt Missam audiat, cum potius priue eum auditione illius in delicti supplicium. Non igitur erit reus violationis præcepti. An vero aliud peccatum perpetraret, quod non sit contra præceptum audiendi Sacrum, proprio in loco per Dubia differat.

DVBIVM LV.

Apud locum interdictum quis commoratur, qui tamen facile potest ad locum non interdictum pergere: Excommunicatus ab audiendi Sacri præcepto?

Exculatur quidem. Quia præcepta iuxta cō- munem sensum, ac consuetudinem sunt intelligenda, vt habetur in leg. De quibus ff. de quidem. Exculatur. Hoc unice sententia. Quia verā esse censeo, licet quis sua verum.

CAPVT XII.
Circa causas à præcepto audiendi Mis- sam excusantes.

DE IMPOTENTIA.

DVBIVM LIII.

Personaliter quis est interdictus, vel ex- communiū atus: Excommunicatus ab audiendi de Mis. præcepto

Certum est, impotentiam tam physicam, quam moralem à præcepto Missam audiendi excusare. Quia nemo ad impossibile tenetur leg. si quis in grani. ff. ad Sylan. leg. si si- puler, ff. de verb. obligat. leg. Paulus ff. que senten- tia. & est axioma iuris, vt Barbola axio. 18. n. 7. citans Orlandum, Iacobum de Leon, Flamin. Sordum, & alios, assertur: Quæserim vero, cum personaliter interdictus, vel excommunicatus à præcepto audiendi Missam excusetur?

Non excusat. Quia culpa ab eo cōmissa ad censuā contrahendam non debet eum à legis implemā onere liberare, vnde denuo sele gravi piaculo adstringit, si præceptum Ecclesiæ non implet. Sic nonnulli, quos presso nomine refert Azor. p. 1. l. 7. c. 7. 9. 1.

Omniū ex- adstringit. Quia nullus obligatur ad id, quod absque peccato gerere nequit. At qui personaliter est interdictus, vel excommunicatus nequit absque peccato Missam afflittere: Ergo ad id minime obligatur. Ita Azor. citatus. Marchin. tract. 3. de Sacr. Mis. p. 3. c. 17. n. 3. & 17. Fil. liuc. tr. n. 2. 5. Iodoc. verb. Mis. aud. §. 5. 0. Laym. l. i. tr. 7. c. 4. num. 3. Hurtad. d. 5. de Sacr. Mis. diff. 6. Scort. l. 2. de Sacr. Mis. c. 20. n. 8. Bonac. ibi. d. 4. q. v. 1. p. 1. v. 1. n. 18. & 19. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 8. n. 1. Reginal. l. 19. n. 16. Suar. 10. 3. i. 3. p. d. 88. sett. 6. Nauar. sum. c. 2. n. 3.

Hæc quidem omnium Doctorum communis sententia. Quā verā esse censeo, licet quis sua

p.5.d.4. f.7.2. dub.6. concl.2. pro fatns: si diceretur
Missa in aliqua Ecclesia in rati distantiā, quod
non comprehendatur intra continentia monum,
quoniam distantiā non sit tanta, vt de ob:igare
homines ab audire da Missam, quando non est in-
terdictum non enentur homines illuc tempore in-
terdicti, ad audiendam Missam.

Non excusat. Quia persona loci interdicti
Missa postulat in loco non interdicto audire
ex communi Doctorum: Igitur si commode pol-
lunt, hunc locum inire, vt Missam audiant, ad
id tenebunt. Ita Azor. 10.1.7.c.2. q.4. Hurtad.
de Sacrif. Mis. d.5. diff.7. Trull. lib.3. Decal. c.1.
dub.5.n.4. Bonac. de Interdict. d.5. pun.1. & d.4.
de Sacrif. Mis. qu. vlt. pun. vlt. n. 21. & alij com-
munit.

Cum his sentio, fateorque, mihi P. mei Au-
x. rationem non placere. Nam si distantiā ad
locum non interdictum non sit tanta, vt de
obligari homines ab audiendo, sed debe-
rent audire, cur interdictum eos ab huiusmodi
obligatione liberabit? Tenetur itaque Sacro
interesse, si commode queant: si autem grāte
incommode adsit, v. gr. si tempulum procul ab-
sit ab Urbe, vel Oppido, aut si parvum sit Sacel-
lum, quod simul plures capere non valeat, non
tenentur; quia hoc in casu independenter ab
Interdicto minime tenerentur.

D V B I V M L VI.

Habet quis priuilegium vt tempore Inter-
dicti possit audire Missam: Teneturne illo
vti, & pre eorum implere?

Commendatores Cruciferi, & qui habent
Bullam Crucis, & Clerici etiam prima
tonsurā, (ratione Ordini in tota Hispania, &
Lusitania) priuilegium habent ad Missam tem-
pore Interdicti audiendam. Queritur igitur,
num cam in die festo audire tenentur?

Non tenentur. Quia nemo obligatur vti
privilegio sibi concessio, alioqui gratia non iam
gratia, ed onus esset, & libera facultas in obli-
gationem reverteret: nam quæ in gratiam, &
fauorem aliquis conceduntur, non debent in
damnum retorqueri iuxta regulam. Quod ob-
causam de reg. iur. in 6. Sic Aula de Censur. p.5.
d.4. f.7.1. dub.6. afferens, Victoriā, Canum, &
alios viros doctos hanc opinionem tenere, &
grauissimos Salmanticenses Magistros in suis
prælectionibus eam docuisse. Henr. lib. 13.
c.48.n.5. lit. D. & lib. 7.c.13.n.3. Rodriguez. sum.p.
1.0.249.n.14. Llamas. p.3. M. E. b. c.5.8.12. Lu-
dou Lopez p.1. Instruc. c.79. tit. de Euchar. pag.
90. Ledes. sum. p.1. tit. de Sacram. Euch. c.27. &
alij plures.

Tenetur omnino. Quia interdictum etenus
excusat ab obligatione Sacrum audiendi, qua-
tenus ponit audiendi illud, impedimentum: Er-
go quacumque ratione in impedimentum illud
enferatur, statim refutat obligatio præcepti. Ita
Cenedo q.44.m.3. Suar. 10.3. in 3. p. d.88. f.7.6.
Valdes. tr. ad Eleemosy. p.1. v. Queritur. Sotus in
4. diff.1. q.2.4.1. Nuan. sum. c.21. n.3. Viald. in
Candelab. p.2. tit. de liuter. n.310. Medi. sum. p.1.
i. §.13. Azor. p.1.7.c.2. q.3. Anto. Gomez de Bul.
Cruc. ad 5. & 6. clau. n.15. Nugnus in 3. p. q. 83.
Eicob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

a.6. Fagund. præc. 1.1. c.8.n.5. & alij passim.

Sententiam primam probabilem valde esse
reor, eligo tamen secundam peobabiliorē vti
que, cuius vim à simili expono. Si quis in vin-
culis derineatur, dum in illis adest, & in carce-
re Missa non dicitur, à præcepto excusat. At-
tamen si ex priuilegio ei concedatur libertas
diebus festis, vt Missam audiat, tenebitur illam
audire, quia iam est sublatum impedimentum,
& eo sublatu, iam præcepti pollutat obligatio.
Præcepto in nostro casu non cogitur quisque
suo priuilegio vti, (vt supponunt prima senti-
tia Autores) sed tantum priuilegio supposito
impedimentum tollente statim retinet Eccle-
siae præcep. suam vim: & sic quisque cogi-
tur illud seruare.

D V B I V M L VII.

Excusat ab audiendæ Missæ præcepto,
qui alium non habet Sacerdotem nisi
personaliter interdictum?

Si non excusat à Missa audienda, qui non
habet alium Sacerdotem nisi excommunicatum
toleratum. Quia post Concilium constan-
tiae, ac Extrauagante Martini V. nō tenemur
excommunicatos toleratos adhuc in Sacra-
mentorum administratione vitare. Scio autem
excusari quem à præcepto implendo, si Sacer-
dotem non habeat, nisi excommunicatum, &
nominatum denunciatum, aut personaliter in-
terdictum, si simul sit nominatum excommuni-
catus. Quæherim autem, num excusat qui
alium non habet Sacerdotem nisi personaliter
interdictum, non vero simul nominatum excom-
municatum?

Excusat quidem. Quia sine peccato non
potest à Sacerdote personaliter interdicto Mi-
ssa audire. Sic Azor. p.1.1.7.c.7. qu.15. Faber de
Cesur. dist.15. q.1. d.5.c.2.n.47. Bonac. de Euch.
d.4.9. vlt. pun. 12. n.1. Molles. sum. tr. 3. c.17. n.53.
& alij.

Non excusat. Quia sine peccato petet
quis Missam à Sacerdote personaliter interdi-
cto audire, si non sit simul nominatum excom-
municatus. Ita Filliac. tr. 18. n.77. citans Sua-
rium. Mercer. in 3. p. q. 24. dub. 1. Fagund. præc. 1.
l.2.c.5.n.40. Et Diana docet esse probabile p. 5.
tr. 10. resol. 6.3. Gesuald. de Sacram. tr. 17. c.2. num.
2.8. afferens, à quocumque Sacerdote posse quæ
Missam audire, præterquam à Sacerdote excom-
municato publico, & declarato, sine degradato,
& suspenso.

Æque probabilem esse iudico vtramque sen-
tentiam; quia èque probabile est, peccare quem
& non peccare si à Sacerdote personaliter in-
terdicto exaudiat. Secundam tamen sententiam
mihi eligo. Quia si non inducat quis huiusmo-
do Sacerdotem ad Sacrum celebrandum, nec ei
communicet in ministrando, sed ei solummodo
affiat: non vi deo, vndenam aliqua species co-
perationis ad peccatum celebrantis appareat:
nec ius obicitur, quod huiusmodi Missæ audi-
tionem prohibeat. Facundum sector.

252
Hæc est go sen.
cessum.

253
Nonnulla re-
sponde.

254
Excusat.

255
Non excus-
e.

256
Secundam sen-
tentiam eligo.

D V B I V M L V I I I .

Excusari ne Misso audiendi precepto, si non adsit, qui celebri nisi notorius concubinarius?

Notorius concubinarius, ut explicatur in ²⁵⁷ cap. Quæstum, est ille cuius delictum est notum per confessionem factam in iudicio, aut per sententiam, aut per eam evidentiam, quæ nulli possit tergiversatione celari; qui retinet domi concubinam ut vxorem, ita ut etiam ipse dissisteri non valeat, siue ea sit soluta, siue coniugata. Quæsierim itaque num excusari a precepto audiendi Sacrum, si non adsit, qui celebri, nisi notorius concubinarius?

Exclusari. Quia c. ve. 1/ra, &c. Quæstum, de ²⁵⁸ Exclusari cohabit. Clericorum & mulierum de notoriis concubinariis dicitur esse suspensos, quoad se, & quoad alios, & vt declarentur de hac censura sus pensionis, non indigent declaratoria sententia Iudicis: Ergo vitandi sunt, quemadmodum alij publici censurati declarati nominatim. Nauar. sum. 25. n. 78. D. Thomæ citans quodlib. i. a. 8. Et cū illo omnes fere antiqui, Turecre. Panormit. Salcedo. Bernar. Diaz apud Fagundez citandum.

Non excusari. Quia concubinarij notorij non sunt hodie ipso iure suspensi, ideo non incurvant irregularitatem, si in peccato celebrent: non enim extant iura expressa, quæ suspensionem ipso iure importent: vel si aliqua extare videntur, iam sunt vsu abrogata. Imo ne suspensos, per sententiam Iudicis de suspensione declaratos, aut per confessionem illorum in iudicio factam teneris vitare circa Missa auditionem, nisi prius de excommunicatione aliqua, quam incurvatur, fuerint publicè ac nominatim declarati. Quia excommunicationis per sententiam Iudicis declarati magis sunt in iure odiosi, quam suspensi, & interdicti per eundem iudicis sententiam: vnde Extrauagans Martini V. solum excipit, ut vitentur notorii Clerici percussores, & excommunicati nominatim declarati: quæ exceptio firmat regulam in contrarium. Ita Suar. de Censor. dub. 31. sect. 4. Sotus in 4. diff. 1. 7. q. 1. art. 9. Henr. q. 1. 9. cap. 25. num. 13. Azor. part. 1. libr. 7. cap. 7. qu. 16. Scott. de Sacrif. Mif. lib. 2. cap. 20. num. 8. Bonac. d. 4. de Euchar. q. 2. 1. p. 12. n. 1. Fagund. præc. 1. 2. c. 5. m. 42. & 50. & c. 9. n. 11.

Profecto, licet olim non esset licitum a publicis concubinariis Missas audire, hodie tamen licet ex novo Tridentini iure, quoad usque per sententiam ab Ecclesia declarantur, excommunicationem incurrisse. Cum tamen illi sint in publico peccato, licite ab eis Missas petere non possumus nec Sacraenta, nisi tanta sit necessitas, vel utilitas, quæ ex excusare valeat; quia ex charitate tenemur peccatum in proximo absque nostro detimento vitare. Ex Fagundij calamo accepi.

D V B I V M L I X .

An qui domi per vim, vel aggritudinem, vel loco carcere detinetur, habens inibi Oratorium approbatum: Teneretur Sacerdotem stipendio perquirere, ut præcepto satisfaciat?

Certum est, excusari ægrotos ex impossibili- ²⁶¹ Cetera pra- mitio.
litate: cœualecentes, si adsit recidini lan- guoris periculum: ægrotatiū ministros, si non habeant alios, quos ad custodiam infirmorum substituuntur: in vinculis detentos, nisi Missa celebretur in carcere, vel nisi in die festo è carcere solvatur. Quæsierim vero, vtrum qui domi per aggritudinem, aut vim detinetur, si habeat oratorium, teneretur Sacerdotem procurare, qui inibi celebret?

Teneretur quidem. Quia quando quis est di- ²⁶² ues non videatur excusari a Sacerdore adducen- Teneretur quidem.
do; quando enim quis ad aliquod præceptum obligatur teneret adhibere media fætem facili- ad illud implendum, vnde feminæ, quæ nō possunt ad Ecclesiam ire, nisi familiis stipendiariis comitatis obligatur adhuc Missa audire, si sine diuitiis: nam facilis est hec diuitiis dili- gentia. Ergo à fortiori qui domi detinetur debet Sacerdote stipendiarium adducere. Sic Sotus in 4. diff. 1. 7. q. 2. a. 1. Cenedo de qq. Cano- nis. q. 44. n. 11. Nugnus q. 83. a. 6. Et Surius, Di- cafillo, Ledelma, & Fagundez c. andi affirmat hanc sententiam esse probabilem.

Non teneretur. Quia Missa præceptum non obligatur ad illam procurandam, data Sacerdoti ²⁶³ Nov. inveni.
stipe: sed tantum ad illam audiendam in Ec- clesia, non autem domi. Ita Suar. rem. 1. in 3. p. d. 88. sect. 6. Ledelma. sum. c. 27. post 16. concl. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 9. n. 9. Fillius. tr. 5. n. 224. Diana p. 4. tr. 4. refol. 8. Villalob. tr. 8. diff. 3. 6. n. 4.

Hoc longe probabilius esse reor (non cer- ²⁶⁴ Hoc longe probabilius.
tum, vt Leander asserit, cum Cenedus ac Non- gius haud infirmo fundamento contrarium edoceant.) Nec virget dinitum feminarum, que ad Missam audiendam stipendiariis familiis comitatae pergunt: comitatus enim ille eis assiduus accidentarius est ad Missam audiendam, cum illo ad quilibet è domo profectio- nem authoritatis gratia vtrantur. Nullus itaque obligatur ratione præcepti ad Sacerdotem stipendiarium adducendum, vt domi celebret, solum enim illud obligat, Missam audire non stipendio eam procurare.

D V B I V M L X .

Qui domi per vim, vel per aggritudinem detinetur Oratorium approbatum habens, teneretur Sacerdotem adducere si absque stipendio possit?

Teneretur quidem. Quia cum absque stipen- ²⁶⁵ Teneretur quidem.
dij sumptu adducere valeat, iam alias co- uilegium habet audiendi Missam interdicti tē- pore, quem teneri illo vti supra resoluimus. Sic Sotus in 4. diff. 1. 7. q. 2. a. 1. Cenedo l. de qq. Cano- nis. q. 44. Nugnus q. 83. a. 6.

Non

Sectio II. Dubia, De Præcepto I. 31

166 Nō tenetur. Quia præceptū obligat ad audiendam Missam in Ecclesia, non autem dominice celebrari enim Missam in domibus, maxime est odiosum, & minus decens reverentia huic Augustissimo Sacrificio to. 3. in 3. p. d. 88. sectione 6. Ledesm. summ. part. 1. cap. 27. Bonac. de Sacrif. Miss. sub. 4. quest. ultim. p. 1. cap. 9. num. 9. Fagundez præcept. 1. lib. 1. cap. 9. num. 9. Filliuc. tractat. 5. numer. 224. Diana part. 4. tractat. 4. resolut. 80. Villalob. tract. 8. diff. 36. num. 4.

167 Hoc probabilis esse crediderim. Nam in hoc casu nullus obligatur vt suo priuilegio, ut possit præcepto sacrificare. Diversa namque ratio est hi, ac in eo, qui habet priuilegium ad audiendum Sacrum tempore Interdicti: per hoc enim priuilegium non tollitur formaliter ac per se impedimentum audiendi Missam, neque enim tollitur coactio in domo manendi: at vero per aliud directe tollitur. Sic Suanus.

DE NOCVMENTO.

DVBIVM LXI.

An distantia vnius leucae, seu triū milliarium sit sufficiens, vt à Sacro audiendo quis excusetur, si pedestri iter sit acturus incessu?

168 **S**icut quodcumque Ertum est, nullum teneri Missam cum graui incommmodo, aut magna itineris molestia. In hoc Doctores conuenient, dissentient vero in assignanda itineris distantia sufficiens. Quæsto igitur est, num distantia leucae vnius sit sufficiens, vt quis pedestri incessu acturus iter, excusetur à præcepti impletione?

169 Non est sufficiens, præsertim si sit vir robustus, vel operarius valens. Qui non infere profectio eiusmodi notabile corpori nocumentum. Sic Bonac. de Eucharist. dub. 4. p. 1. ultim. num. 12. Ledesm. part. 1. summ. cap. 27. p. 17. coroll. Nagarr. lib. 2. Consil. conf. 3. de fratrib. Henr. l. 9. c. 25. n. 10. Manu. sum. cap. 114. cap. 4.

270 Sufficiens est. Quia cum hæc distantia debeat eundo ad Ecclesiam, ac redeundo, duplaci longa satis censenda est, vt vel robusto viro, ac valenti operatio grauem inferat molestiam, quæ debeat ab auditione Sacri excusare. Ita Suan. tom. 3. in 3. part. dub. 88. sectione 6. Fagundez præcept. 1. lib. 1. cap. 9. num. 10. Filliuc. tractat. 5. numer. 216. Trullench. lib. 3. Decalog. cap. 1. dub. 7. num. 8. Castro Palao tom. 4. tract. 22. p. 1. ultim. numer. 4. Dicastil. tractat. 5. de Sacram. dub. 5. num. 184. Gesuald. de Sacrament. tr. 17. c. 2. n. 62. Diana part. 10. tract. 15. resolut. 35. & alij apud Henriquez citatum, litt. M.

Existimo probabilis excusari à Missa audienda ob graue incommodum, qui pedestri circa tria millaria, sive leucam pergere debat: ^{Idem afferat} immo etiam duo cum pluviis, tempestate, vel magno solis calore tempore statim, quando aliter ad Missam audiendam pergere non posse. Nec enim Ecclesia auditionem Missæ cum tanto onere, ac molestia præscribit; sed pie, ac rationabiliter.

DVBIVM LXII.

An distantia vnius leucae sufficiat, ad excusandum à præcepti impletione cum, qui eques iter est perarum?

271 **N**on sufficit. Quia esto distantia vnius leucae pro itinere equestri peracturus est leucam illam, minori labore afficietur. Ergo maiorem distantiam requirit. Sic Villalob. tractat. 8. dub. 5. numer. 5. Fagundez præcept. 1. lib. 2. cap. 9. numer. 10. Trullench. lib. 3. Decal. cap. 1. dub. 7. num. 8. Diana part. 10. tr. 15. res. 35. & alij.

Sufficit quidem. Quia distantia duarum leucae, quam eundo, & redeundo conficiebat longa ac difficilis censetur etiam iis, qui iumenti subsidio vtuntur. Ita Leand. præcept. 1. tractat. 2. dub. 1. quest. 14. afferens idem innuere. Dicastillo tractat. 5. de Sacram. dub. 5. num. 184. & probabiliorē hanc censet esse sententiam.

Ego autem crediderim, probabiliorē esse, si iumentum, quo vtitur quis, tardus, aut difficilis, vel ingrato esset gressu minus enim pedestri itinere leucam percurrens laboraret. At si equitans nullum, vel leue nocumentum, aut molestiam capiat, haud dubium, quin maior distantia, verbi gratiâ, leuca cum dimidia requiratur, vt quis, qui equestri itinere potest adire Ecclesiam, ex via distantia, molestiâque à præcepti impletione excusari valeat. Vnde in hoc casu probabiliorē longe, (Leandri venia) primam sententiam esse censeo. Dicastillo mecum.

DVBIVM LXIII.

Mater, quo domi manet ad filiarum custodiam, quæ sine nocturno puritatis solas, relinquere nequit, excusaturne à Sacro exaudiendo?

272 **E**xusatur quidem. Quia quoties ex Sacro audiendo lequitur proprium, aut proximi peccatum, præceptum non obligat. Henr. libr. 9. cap. 25. numer. 10. litter. Y. citans Na-
varrum, Sotum, Caeteranum, & Medinam. Ve-
ga p. 1. sum. c. 114. cap. 4.

273 Non excusatur. Quia deserens filias secum ad Templum, mater, & filia poterunt sine illo ^{Non excusatur} qui timebat, si eas solas domi relinquere, pericula Missam audire. Ita Suan. tom. 3. in 3. p. d. 88. sectione 6. Scort. de Sacrif. Miss. lib. 2. cap. 20. litt. M.

C 4 num.

SCORAR

cor. Mor.

IV. V. VI.

EL. IV.

32 Theologie Moralis. Lib. XLII.

num. 8. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 7. quæll. 1. Bonac. dub. 4. de Eucharist. quæll. ultim. pun. El. ultim. numer. 1. Fagundez precept. 1. libr. 2. capit. 9. numer. 1.

277 Ego quidem questionem hanc vix Dubiam esse video. Nam mater excusat proculdubio, quando filias non potest domi solas sine periculo relinquare, nec ad Ecclesiam secum sine huiusmodi periculo adducere. Quando vero filias quiret sine periculo ad Templum comitari, haud posset licet cum eis domi manere, & in hoc debent Doctores prima, & secunda sententia conuenire siue aptius dixerim, viuaciam omnium esse sententiam. Porrò probabilitas damni spiritualis, vel domi, vel in Templo, aut in via accidendi, penfanda est iuxta existimationem, & fidem cuiusque, etiam si aliquando ipse fallatur; sufficit enim, quod prudenter, & bona fide periculum timetur. Ex Azorio accepi.

D V B I V M L X V.

An excusat, à præceptis huius custodia vxor, quam maritus ob Zelotypiam domo egredi renuit?

281 **N**on excusat. Quia non videtur graue subire nocumentum vxorem, quæ aduersus mariti suspicionem tam granem causam habet scilicet instantiam præcepit. Quod si aliquod nocumentum subire cogatur, id debet pro legis custodia patienter sustinere. Sic D. Antonin. part. 2. titul. 9. capit. 20. Paragraph. 2. quem pro negativa hac sententia absolue citat Henriquez libr. 9. cap. 25. numer. 13. litter. Y.

Excusat quidem. Quia parere debet vxor marito, si prohibeat, ne ad Sacra accedat, ut rixarum ex suspicione viteretur occasio. Quod si iniuste maritus gresserit, ipse quidem, non obdiens vxor piaculo irretetur. Ita Graff. l. 2. decif. cap. 33. num. 5.

282 **P**rofecto excusat, si absque graui in- 283 **A**utorum commido Sacrum non valeat exaudire: non possum, si ei leue nocumentum immineat. Hoc, (non illud) subire debet ob præcepti satisfactionem, nec poterit merito obtemperare. Meum Suar. tom. 3. in 3. part. dub. 88. section. 6. Llamas part. 3. Metho. cap. 5. §. 11. Palac. tom. 4. tractat. 22. punct. ultim. numer. 4. Henriquez ubi supra, citans Nauaratum, Medinaum, & Sotum.

D V B I V M L X V I.

An ab olute excusat, famuli, qui ut obdiant heris aliquid Missæ tempore imperantibus, eam non exaudiri?

284 **E**xusantur absolute, modo heri id non gerant in Religionis dedecus. Quia si heri id sine causa iusta egerint ipsi proculdubio delinquentat famulis semper causa erit iusta dominis obdiren. Sic Sà verb. Missæ auditio, numer. 2. Graff. lib. 2. decif. cap. 35. num. 5. Layman. lib. 4. tr. 7. c. 4. n. 3. citans Suarium. Sotus in 4. dist. 13. qu. 2. art. 1.

285 **N**on excusat, sed solum cum timent, graue aliquod nocumentum sibi immovere. Quia quilibet tenetur impleere præcepta Ecclesiæ, si absque graui possit incommode. Ita lassa. Azor. tom. 1. lib. 7. cap. 7. quæll. 1. Coninch. de Sacrament. quæll. 8. 2. art. 6. num. 31. 5. Nugnus ibi, dub. 2. Trullench. lib. 3. Decalog. cap. 1. dub. 7. num. 9. Dicastil. de Sacram. tract. 5. dub. 5. numer. 2. 12. & alij.

Hanc sententiam probabilem esse credo, idque P. Sà, & Laymanum voluisse mihi persuaderim. Addo tamen famulum, qui graue nocumentum timens, Missam omittit, ut domino obtemperet, si frequenter, & quasi ordinariè sine causa iusta necessitatibus à Missa audienda impediatur, debere, oblatæ opportunitate, illum herum relinquare, & alteri hærcere, pnd quem

278 **M**ater aut nutrix non habens, cui, dum ad Missam audiendam pergit, peficit infantulm commendare, excusat à Missæ auditione?

Non excusa- 279 **E**x hoc solummodo capite non excusat. Quia potest eum ad Ecclesiam secum adducere, & à solitudinis nocumento liberare. Si Bonac. dub. 4. de Eucharist. quæll. ultim. pun. ult. n. 5. Hurtad. de Sacrif. Miss. d. 5. diffic. 6. Villalob. tr. 8. diffic. 36. n. 7.

Ex hoc solummodo capite excusat, nempe Exclusa, ex eo, quod non habeat, cui commendet infantulum. Quia non potest, ut experimento conflat, infans ad Templum sine celebrantis molestia, & circumstantium inquietudine adducere: nec domi absque probabilit, ac prudenti timore alicuius gratia damni relinqui. Ex hoc igitur solum capite mater, aut nutrix à præcepti impletione liberatur. Ita Layman. libr. 4. tr. 7. c. 4. n. 3. Llamas p. 3. Metho. c. 5. §. 11. Molfes. summ. tr. 3. cap. 17. n. 60. Diana part. 10. tr. 15. resol. 36. citans Coninchum, Castrum Palac. & Leandrum.

280 **C**redetem seu secundam sententiam verio. Hanc indicem esse, si non tam absolute loqueretur. Faveriorum esse teor posse licite matrem, vel nutricem ab audienda Missa abstinere, si non habeat cui commendet infantem, sed id intelligo non absoluere (vti Leander opinatur,) sed casu quo infans non valeat ad Templum sine celebrantis molestia adduci. Neque enim excusat mater, aut nutrix, si possit infans sine illa celebrantis, vel adstantium molestia deferri. Experimento namque edicimus plures infantes in Ecclesia sine inquietudine vila diu commorari. Nutrix igitur, qua probabilitate dignoscit sumum infantem inquietudine vagitum non afficiendum, haud potest à præcepti impletione liberari, ex eo quod non habeat, cui interim commanderet infantulum. Cum Laym. sensi.

Sectio II. Dubia De Præcepto I. 33

quem Ecclesiæ præcepta valeat obseruare.
Trullenchum imitor.

DVBIVM LXVII.

Famini, aut viri nobiles carent de-
centi ueste, aut comitatu: ut à præ-
cepto audiensi Sacrum excusenur, de-
bent ne prius uestem musuo acce-
piam, aut comitatum decentem re-
quirere?

Sic, excusari à Missa audienda, nisi alias
possint in secreto summo mane, vel in Té-
plo à frequenti temoto, ab ille nota illa
exaudire. Quasiter tamen, virum prius
debeat procurare uestem mutuatam, aut de-
centem comitatum, ut satisfaciant præcepto,
inuenire?

Debent quidem. Quia commode possunt
decenti uestem, aut pedissequam ab amica perquirere,
decenti uestem que eius paupertatis sit concilia. Etsi aliqua
mutuata adit repugnativa ob nonnullum ruborem, ali-
quid patiendum ad præcepti huius obserua-
tionem. Sic Bonac. dub. 4. de Eu. bar. quest.
utim. punc. ultim. num. 8. Trullench. lib. 1. De-
calog. cap. 1. dub. 7. num. 7. Villalob. tr. 8 diff. 3. 6.
num. 5. Molsel. summ. tract. 3. c. 17. numer. 56. ci-
tans alios.

Minime debent, aut uestem mutuatam, aut
sociam, seu comitatum statui decentem prius
requirere. Non uestem. Quia regulariter lo-
quendo, nequit id sine magno pertentis rubore
peragi, & sine mutuantis molestia: nec fac-
eit, uestem proportionatam inuenire. Non
sociam, seu comitatum æquè difficile, & non
sine rubore inueniendum. Ita absolute sine vi-
lla mutuata uestis, aut comitatum limitatione
exculcat eas. Sà verb. Miss. auditio. num. 3. Hur-
tad. dub. 5. de Sacrific. Miss. difficult. 6. Layman.
lib. 4. tract. 7. cap. 4. num. 3. Scott. de Sacrific. Miss.
lib. 1. cap. 10. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 7. quest. 1.
Balla. verb. Miss. 9. num. 3. Vega. p. 1. summ. cap.
114. caſu 4. Leander præcept. 1. tractat. 2. dub. 2.
quest. 39.

Hoc longe probabilius esse crediderim.
Hoc proba. Nam esto quod facile possint aut uestem, aut
sociam inuenire, minime ad id tenetur, cum
ad id præceptum non obliget, sed ad Missam
audiendam, quam si quis audire non valeat si-
ne ruboris nocumento, proculdubio excusatur.
Exemplum exhibeo. Non potest quis præ-
ceptum recitandi Horas Canonicas implere, ni-
si adhucetur socius: certe non tenetur socium
requiri; quia præceptum solummodo eum
obligat recitare si possit. Ergo præceptum au-
diendi Sacrum non obligabit te, aut uestem,
aut sociam querere ad eius impletionem,
maxime si id sine rubore pertinet agna-
to gerere non valeas. Ita

Galpar. Hur-
tado.

DVBIVM LXVIII.

*An Pastores ouium absolute teneantur,
Missa audire?*

Absolutè tenentur. Quia ante pecorum
eductionē debent Missæ audienda præ-
cepto satisfacere. Nec enim graui incommodo ²⁹¹
grex afficitur, si uno, vel altero in hebdoma-
da die serius ad pastum educatur. Sic Iodocus
tomo primo, Thesaur. verb. Missa, Para-
graph. 50.

Non tenentur absolutè, sed casu, quo sine
nocumento gregis Missam audire ante, aut ²⁹²
post eductionē valeant. Vnde si Missa summo
mane dicatur, ei assistere debent; quia sine
gregis incommodo id agere possunt. At si Sa-
cram serio de more Vicorum celebretur, mini-
me tenebuntur expectare. Quia licet non ex
mora illa vnius diei in hebdomada graue
gregi nocumentum non immineat, communis
est pastorum mos primo mane gregem educere. Ita Manuel. tom. 1. summ. cap. 1. 2. numer. 8.
Vega. part. 1. summ. cap. 1. 4. num. 8. Dicastill. de
Sacram. tractat. 5. d. p. 5. dub. 10. numer. 179.
Fagundez præcept. 1. lib. 1. cap. 1. num. 2. Hurtad.
de Sacrific. Miss. dub. 5. difficult. 6. Henriquez
lib. 9. cap. 2. 5. num. 10. Azor. part. 1. l. 7. cap. 7. 9. 7.
& alij.

Cerum mihi est, absolute non excusari ²⁹³
gregum custodes, sed casu quo non valeant si-
ne gregis periculo Missam audire; nec abso-
lute ad id teneri, sed casu quo sine gregis no-
mumento id gerere valeant. Vnde non excu-
santur, si habent, cui commode gregem com-
mittant, si sint plures socij, vnu Ecclesiæ
debet adire, altero gregem custodiente: eo que
redeunte, alter ad Templum debet accedere.
Quod si vnuca Missa celebretur in Oppido,
debet alternativam ad illam exaudiendam ire,
itavu die vnu, alter altera perget.

DVBIVM LXIX.

*Iter quis agit cum sociis: excusaturne
ab audiendo Sacro ea solum ex cau-
sa, ne sociis abeuntibus, solus pergeve
cogatur?*

Cerum mihi excusari, si timeat à latroni-
bus digexari, vel aliud graue nomen-
tum subire, aut si eius inopia sociorum sub-²⁹⁴
fonia. Quasiter verò, num
præcisè, ne solus incedere cogatur, sociis
abeuntibus, possit à Sacro audiendo lice
excusari?

Non excusatur. Quia leue reputatur incom-
modum, sine sociis persequi viam, ob quod Non excu-
satur, vitandum licitum non est. Sacrum omittere. ²⁹⁵
Sic Suar. tom. 3. in 3. part. dub. 88. section. 6. Perr.
Ledesm. tom. 1. summ. cap. 27. post 16. conclusion.
Coninch. quest. 8. 3. num. 314. Bonac. dub. 4. de
Euch. q. vlt. punc. vlt. n. 6. Trull. l. 3. Decal. cap. 1.
dub. 7. n. 6. Tolet. l. 6. c. 9. n. 2. Reginal. l. 19. n. 16.
Dicastill. de Sacram. tr. 5. d. 5. nu. 178. Villalob.
tr. 8. diff. 36. n. 5.

Excusatur

296 *Excusatur equidem. Quia* nunquam non *Excusatur* rationabile, ac sufficiens reputatur viatoris in-
equidem. *commodum*, sine socio pergere. Ita Iodocas
10.1. *Thesau. v. Missa*, §.50. Machad. l.2. p.4. tr.2.
do. um. 2. n.4. citans *Nauarrum sum. c. 2. 1. n.3. &*
Ballaum v. Missa 9. n.3.

297 *Ego autem existimo, excusari, si sit longum,*
Anterioris *ac solitarium iter alias minime. Nam si lon-*
disinfectio. *gum, & solitarium sit iter, ex recessu à focus*
hand leui incommodo viator afficeretur: si ve-
rò breue sit, seu per viam viatoribus, leue dam-
nun subiret, qui à focus causa audienda Mis-
sa recederet. Accepi ex Henr. p.1.9. c. 25. n.10.
Molfezio sum. tr. 3. c. 17. n.6. 1. & Scottia de Sacr.
Miss. l.2. c. 20.

D V B I V M L X X.

Credit puer, se ab adolescenti perditæ
adamandam, si domo exeat: ut illius
peccatum vitæ, excusaturne
à sacro exaudiendo?

298 *Non excusatur. Quia* in hoc casu pec-
Non excu- *catum proximi per accidens sequitur,*
ter *scandalum mere passuum: vnde de illo*
Excusatur, si sit scandalum mere passuum: vnde de illo
scandalum mere passuum: vnde de illo
teneretur *minime vitando curandum, sed præceptum*
dire Missa *implendum. Sic* *Manuel p.1. sum. c. 23. numer. 4.*
sum. 14. n. 3. & c. 23. numer. 23. Sotum,
Maiores, Penam, & Menses.

299 *Excusatur plane, immo tenetum Missam bis, vel*
Excusatur, ter omittere, si credit adolescentem ex fragili-
no au- *tate delictum. Quia* gratius adstringitur ad
dire Missa *peccatum proximi vitandum, quam ad præ-*
ceptum audiendi Sacri implendum. Ita *Valent.*
tom. 3. d. 3. q. 18. pun. 4. Lopez p.1. c. 17. Angles
ad 2.1. Sentent. dist. 37. q. 4. dub. 2. propos. 3. ap-
pend. 6.

300 *Profecto media terenda mihi via. Licitæ*
Mediam *poteſt puer in nostro casu Sacrum omittere.*
tero viam. *Quia* *Missæ audienda præceptum non obligat*
cum spirituali proximi detimento. Attamen si
ei lubeat licite poterit Missam audire. Quia
exequido è domo suo iure vitetur. Via huius ha-
*beo comites, *Snarium* 10.3. in 3. p. d. 88. c. 6. S. à*
v. Missæ auditio, n. 3. Azorium p.3. l.3. c. 16. q. 6.
Sancium summl. 1. c. 6. num. 16. Bonacinam d. 4.
de Euch q. vltim. pun. vltim. n. 15. Trullenchum
l. 3. Decal. cap. 1. dub. 7. num. 13. & Filiuclum tr.
5. num. 227.

DE IGNORANTIA,
CONSERVATIONE, PIETATE.

D V B I V M L X X I.

An ignorantia inuincibilis, obliuio, vel in-
consideratio diei festi excusent ab im-
plendo audienda Missa præcepto?

301 *Non excu-* *M*inime excusat. *Quia* quilibet debet di-
sant. *Minime excusat. Quia* quilibet debet di-

scripta vnde ignorantia illa, aut obliuio ex ne-
gligentia exoritur, ideoque tibi ad culpam im-
putabitur. Sic Vega par. 2. sum. cap. 41. casu 38.
Angles lib. 2. sentent. dist. 37. quæst. 2. difficult. 3.
dub. 2.

Excusatur equidem. Quia durante ignoran-
tia inuincibili, obliuione, aut inconsideratione, *Excusatur*
haut poteris vitare peccatum. *Quomodo ergo quidem.*
poteris peccare in eo, quod vitare non potes?
Ita *Suar. tom. 3. in 3. p. d. 88. c. 6. Sanch. summl.*
l. 1. c. 16. n. 6. citans D. Thomam, Sylvestrum,
Cordubam, Vasquezium, & alios. Fagundez
præ. p. 1. lib. 2. cap. 9. num. 1. Bonac. dist. 4. de
Euc. har. q. vltim. pun. vltim. num. 17. Bassever.
Missæ 9. num. 6. Dicastill. tractat. 5. de Sacra-
ment. dist. 5. num. 129. & 130. & alij commun-
iter.

Ego quidem sciens, ignorantiam causam
esse communem excusationis in omnibus præ-
ceptis, in casu nostro asseruerim, ignorantiam resolu-
tum esse facti, vel esse iuris. Ignorantia facti illa
est, quia quis ignorat, dicit esse festum, & hanc
te legitime excusare non dubito. Ignorantia
iuris est illa, quia quis ignorat, se teneri Mis-
sam diebus festis audire, cum tamen agno-
scat diem, vel dies festos esse. Et hæc
plane ignorantia communiter non excusare
affirmo, nam ius audiendi Sacrum diebus Do-
minicis, ac festis præcepto omnibus Christi-
colis est notissimum. *Addo* tamen adeo rudes
esse posse homines, & ignaros, ut pote rusticos,
& pastores inter peccora enutritos, vt hoc ius
bona interdum fide ignorent: & hos quidem
tunc excusari cœlo. Nam regulariter loquen-
do, omnes illi iuste excusat, qui bona fide
existimant, se legitimam causam excusationis
habere, etiam si aliquando decipiuntur, & à
parte rei ita non sit, vt communiter Doctores
affirmant. *Leg. Azorium* par. 1. lib. 7. quæst. 4.
Sylvestrum, v. *Missæ* 1. n. 6. *Toletum* l. 6. c. 9. n. 4.
Sic Fagund.

D V B I V M L X X I I.

An excusat, à præcepti huius satisfactio-
ne, qua ex recepta consuetudine per se-
mestre, vel annum domi se fere-
tuo marito, coni-
nent?

*C*onuenient Doctores, Regionis receptam
confuetudinem ab obligatione Sacri au-
diendi liberare. *Vnde* excusat viduæ, qua
obeunte marito, ad certum tempus domo non
exunt. Non tamen conuenient in assignando
tempore quo licite valeant domi manere. Que-
sierim igitur, an excusat, si ex recepta con-
suetudine per mestre, imo per annum domi
se contineant?

Non excusat. *Quia* ad rationabilem lu-
cum sufficit defunctos lugere vñque ad diem Non ex-
positionis, qui raro vñque ad tertium diei differ-
santur, vel quartum, vel vñque ad septimi diei ex-
equias. *V*terior enim cessatio à Sacro audiendo
est superflua, ac minime toleranda confu-
tudo. *Sic* *Iodocas tom. 1. Thesau. v. Missæ*, §.50.
Caietan. 2. 2. quæst. 124. art. 4. casu 6. D. Anton.
part. 2. titul. 9. cap. 9. §. 12. Sylvest. ver. 6. Missæ 2.
§. 2.

Sect. II. Dubia, De Præcepto I. 35

§. 1. Tabi. ibi, n. 47. Armil. n. 30. Gesuald. de Sac.

tr. 17. cap. 2. n. 6. &c. alij.

306 Excusantur plane. Quia per consuetudinem Exconsan- huusmodi, re vera introducta, ac præscripta nr plane sit, præceptum audiendi Missam est per illud tempus abrogatum. Ita Tolet. ex Nauarro l. 6. 6. 9. n. 3. Suar. 10. 3. in 3. p. a. 88. scil. 6. Henr. l. 9. 6. 12. 1. 3. Decal. c. 1. dub. 7. n. 18. Dicaf- still. tr. de Sacram. d. 5. n. 219. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 9. n. 6. Filliuc. r. 5. n. 229. Azor. 10. 1. l. 7. 6. 7. 9. 2. Balla. v. Missa. 9. n. 3. & alij.

307 Probabilior reor. Vnde licetum est viduus manere domi per longe hac consuetudinem, & ultra si talis sit consuetudo loci, & sine infamia nota vidua domo egredi non valeat. Talis enim consuetudo optime fundatur in viduali honestate, & rationabili tristitia significatione. Quamvis huiusmodi consuetudines aequaliter efficiant Episcopis corrigi, dum tamen non corrigitur, iusta sunt viduus. Quæ vero ultra consuetudinem patrion domi maneret, ac Sacrum omitteret, lethaler proculdubio peccaret, nisi alterius iusta excusationis id prætextu gereret. Suar. Magister.

DVBIVM LXXIII.

An nobiles pueræ, quæ non solent domo egredi, ad Missam audiendam, excusantur ab huic præcepti impletione, si ad ludos, comedias, tanorum agitatem, &c. procedant?

308 Certe mihi, ab audienda Missa excusari pueræ nobiles, quæ ex recepta consuetudine non assolent domo egredi, donec nuptria traduntur. Quia licet hæc consuetudo non sit ex se laudabilis, cum tamen ex se intrinseca mala non sit, semel introducta legem audiendi Missam in hac parte abrogat. Quæsi- rim autem, an à Missa excusantur, si ad ludos, aut alia diuerticula è domo procedant?

309 Excusantur. Quia illa consuetudo eas omnino ab audienda Missa obligatione liberat, non quidem, nec præscribitur ad alia quæque negotia non exeat. Sic Bonac. d. 4. de Euchar. q. ultim. pun. ultim. num. 26. profatus, si pueræ soleant domo exire ad ludos, choreas, aut spectacula, vel se exhibeant ad fenestræ aspectandas, consenteant esse, vt etiam ad audiendum Sacrum procedant, nihilominus tamen se peccati lethali non dannare eas, vbi recepta est consuetudo ad Missam audiendum non excludi.

310 Non excusantur. Quia eiusmodi consuetudo non excludi ad Sacrum audiendum, & ad diuerticula excludi, omnino efficitur rationabilis, & à Præfulibus repellenda. Igitur adhuc illa extante minime debent illa pueræ ab audiitione Sacri excusari. Ita Henr. l. 9. cap. 25. num. 12. Nauarr. summ. cap. 2. 1. num. 9. Suar. 10. 3. in 3. p. a. 88. scil. 6. Trull. l. 3. Decal. c. 1. dub. 7. n. 18. Dicafstill. de Sacram. tr. 1. 5. d. 5. num. 217. & 218. Gesuald. de Sacram. tr. 1. 7. c. 2. num. 67. ci- tans Graffium, Bartholomeum ab Angelis, Angelum Caetanum, Filliucium, & Molfesium, sed male Bonacinam.

Hoc longe admodum probabilius esse reor. 311 Nam si eiūmodi pueræ soleant domo ad lug. Probabilioris, siue ad aliqua quæque procedere, ita ut vi hoc mibi. deantur, cessat iam proculdubio excusationis ratio. Dixi, ita ut videantur, quia si in occulto exirent, verbi gratiæ, nocturno tempore ad auram captiandam, imo diurno ad spectacula ita operculo addicte, ut à nemine dignoscantur, non dubitari Bonacina sententia adhærente.

DVBIVM LXXIV.

An excusantur, ab auditione Sacri fæmina, quem truia afficiuntur aegritudine, ubi vigeat, non accedunt ad Templum ex tempore consuetudo?

312 COnuenient Doctores, per se loquendo non excusari. Quia nec consuetudo universalis, nec textus aliquis eas excusat; cum enim menstrua per se communionem non impediant, cur afflisteret Sacro erunt obstaculo? Per accidens vero bene poterunt à præcepto Missæ excusari, si menstrua aegritudini specialis debilitas iungatur, vel aliqua exterior loco Sacro indecentia imminet. Quæsi- rim autem, an (specialis alicuius loci) consuetudo possit eas a Missa audienda excusare?

Minime potest. Quia de hac re nulla potest 313 valida consuetudo introduci, cum nulla valeat. Non potest. sufficiens ratione fulciri. Sic Suar. tom. 3. in 3. p. a. 88. scil. 6. v. Sextum Caput. Dicafstill. de Sacram. tr. 5. d. 5. n. 219.

Potest plane. Quia si semel introduc- 314 ta est alicuius consuetudo hac, & to- Potest quic- lerata à Prælatis, vt tempore menstrui, dem. mulieres ad Templum non accedant ad Missam audiendam, vere à præcepto excusantur; nec enim ad illas attinet, circumspice- re, an consuetudo illa iure, ac ratione nitatur. Ita Leand. præc. 1. tr. 1. 2. d. 2. q. 6. 3. Llamas apud ipsum.

Fateor me in hanc sententiam valde pro- 315 pendere. Nam re vera honesta causa, nempe Cum his Religionis, & reverentie Templi, potuit talis opinio, induci consuetudo. Quemadmodum fert consuetudo, vt mulieres post partum, etiam plene convaluerint, per aliquot dies ab Ecclesiæ abstineat ingressu ex quadam reverentia. Imo Llamas affirmat, se in montanis Gallicis, ac Legionis Regno expertum esse, vigore huiusmodi consuetudinem, ut fæminæ menstrua patientes, Templum non ineant, donec ab ea aegritudine liberentur.

DVBIVM LXXV.

An qui ex pietate agenda Confessionis ob- 316 devotionem detinuntur excusantur absoluere ab audiendi Sacri præcepto?

316 Sicut excusari, si Confessio ex deuotione Certum non sit, sed ex obligatione, nec possit mo- raliter differri. Quia præceptum de peccatis premiu- con

SCORAP
col: Mar.
n. V. V. E.
P. IV.
6

36 Theologiæ Moralis. Lib. XLII.

confessione expandis maioris est ponderis,
quam præceptum de Sacro audiendo, uti Azor.
10.1.1.7.c.7.q.8. Suar.10.3.in 3.p.d.88.set.6. Di-
castill.de Sacram.tr.5.d.5.n.197. & Trull.lib.3.
Decal.c.1.dub.7.n.19.docuere. Quæstio autem
est, num excusentur etiam absolute, qui ob de-
votionem Confessioni dant operam, si ne-
queant illam in aliud tempus differre?

317 Minime excusantur. Quia potius Missam
Non excu- debent audire, quam peccata confiteri: cum
santur. voluntaria, seu ex devotione Confessio sit opus
consilij, auditio vero Sacri sit debitum, ac im-
peratum officium. Sic Suar.10.3.in 3.parr.d.88.
set.6. Azor.p.1.l.7.c.7.q.8.

318 Excusantur equidem. Quia potest extra
Excon/san- præceptam annuam Confessionem, seu ex ne-
tur plane. cessitate gerendam, offerri talis occasio geren-
di Confessionem ex devotione, vt præcepto
audiendi Sacri sit præfencia, ver.caufa, si magna aliqua spiritualis adsit necessitas, si solem-
nissimi Iubilæi occurrat infancia, si conscientia nimis sit granata piacula, maxime si eo
tempore habeat quis Confessarij copiam
quam postmodum haud facile obtinebit. Ita
Fagund.præc.1.l.2.c.9.n.12. Et probabile indi-
cat Trul.l.3.Decal.c.1.dub.7.nu.19. Tenet vero
Leand.præc.1.mr.2.d.2.9.65.

319 Ego quidem existimo, nec absolute id con-
Ancoris cedendum, nec absolute esse abnegandum.
resolutio. Non excusantur quidem, si Missam omittant,
vt quicunque voluntartam Confessionem
absque villa gerant necessitas, quod
Suarium, & Azorium sentire reor. Excusantur
vero si specialis adsit necessitas, vt in Iubile,

in festo solemnii aliquo, quando conscientia ni-
mis granata est, & longum tempus præcessit,
quod non fuit quis confessus, vel si grau-
tentatione afficiatur, & in aliis casibus simili-
bus. Attamen circa hanc rem iudicium pru-
denter desideratur.

D V B I V M LXXVI.

An qui rationabili ex causa ab audiendo
Sacro excusatur, loco illius teneatur,
aliud pium opus gerere, aut orationes
profundere?

320 **T**enetur quidem. Quia cum auditio Missæ
ad Deum specialiter in die festo colen-
dum præcipiatur, debet fidelis, quis illo die ex-
cusatur ex causa ab eo speciali cultu gerendo,
aliud quod facile potest, loco illius substituere,
v. gr. preces aliquas fundere, &c. Sic Scot.in 4.
diff.9.a.2. Angel.v. Perie, n.43.

321 **A**equum est plane, vt quis ex devotione, si
Missam non valcat audire legitime excusat, **Auctor**
præces fundat, aut aliquod pium exerat, v. gr. mens.
eleemosynæ, vt spiritui Ecclesiæ conformeretur,
præscribentis scilicet Sacri auditionem ad Nu-
minis specialem in die festo cultum. Attamen
ex vi præcepti audiendi Missam, certum exi-
stimo, minime teneri: sicut non tenetur
aliud pium opus exerere, qui legitime à iei-
nicio, vel à recitatione Horarum excusat. Sic
Fillius.

LIBER